

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет соціальних наук і соціальних технологій
Кафедра соціології

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«МОТИВИ ДОЛУЧЕННЯ ЧОЛОВІКІВ М.
КИЄВА ДО ПРОФЕМІНІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконав: студент 4 р.н.,
галузі знань 05 "Соціально-політичні науки"
спеціальність 054 "Соціологія"

Деркач Олександр Олександрович

Наукова керівниця: Прохорова А. А.,
к. соц. н., старша викладачка

Рецензент: Осипчук А. Д., к. соц. н.,
доцентка

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
« ____ » _____ 20 ____ р

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ФЕМІНІЗМ ТА ПРОФЕМІНІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЧИМА ЧОЛОВІКІВ В ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ	5
1.1. ФЕМІНІЗМ: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ІСТОРІЯ ЯВИЩА	5
1.2. МОТИВИ ДОЛУЧЕННЯ ЧОЛОВІКІВ ДО ФЕМІНІЗМУ ПІД ЧАС РІЗНИХ ХВИЛЬ ФЕМІНІЗМУ	14
РОЗДІЛ 2. МОТИВИ ДОЛУЧЕННЯ ЧОЛОВІКІВ М. КИЄВА ДО ПРОФЕМІНІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	24
2.1. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ ДОЛУЧЕННЯ ЧОЛОВІКІВ М. КИЄВА ДО ПРОФЕМІНІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	24
2.2. РОЗУМІННЯ ФЕМІНІЗМУ ТА ПРОФЕМІНІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	27
2.3. МОТИВИ ДОЛУЧЕННЯ ЧОЛОВІКІВ М. КИЄВА ДО ПРОФЕМІНІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ	35
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТОК А. ГАЙД ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕРВ'Ю	50
ДОДАТОК Б. ТРАНСКРИПТ ПРОВЕДЕНОГО ІНТЕРВ'Ю	54

ВСТУП

Суспільство взаємопов'язане. Кожний його елемент є пов'язаний між собою, будь то індивід, група людей, якась інституція, або соціальний рух. Це все формує суспільство, в якому живуть люди. Навіть елементи, про які люди не завжди можуть думати в повсякденному житті, наприклад, фемінізм.

Феміністичний рух набирає обертів у всьому світі протягом кількох десятиліть, і багато людей, груп та організацій займаються просуванням феміністичних ідей та цінностей. Хоча жінки традиційно були в авангарді цього руху, стає все більш очевидним, що чоловіки також відіграють вирішальну роль у демонтажі репресивних систем і створенні більш справедливого суспільства.

Фемінізм, у першу чергу, торкається, звичайно, жінок і їх життів, але він також стосується й чоловіків, зважаючи що ідеї фемінізму паралельно один з одними діють у боротьбі з патріархальним суспільством. Найбільшими супротивниками фемінізму були чоловіки, але у сучасному суспільстві підтримка чоловіками фемінізму зросла й сьогодні значна кількість чоловіків долучається до профеміністичної діяльності. Наприклад, згідно з національним опитуванням Washington Post і Kaiser Family Foundation (2016), в США 33% чоловіків вважають себе феміністами, в той час, як 50% себе такими не вважають і тільки 5% відсотків вважають себе антифеміністами. Через це було вирішено дослідити чоловіків долучених до профеміністичної діяльності та їх мотиви щодо долучення. Важливо розуміти, чому чоловіки долучаються до профеміністичної діяльності для усвідомлення того, що мотивує фемінізм у сучасності взагалі.

Результати дослідження дадуть цінну інформацію про мотивацію та досвід чоловіків, які підтримують фемінізм та феміністичні цінності у Києві. Вони можуть сприяти ширшому розумінню мотивів участі чоловіків у феміністичних рухах і впливу, який ця участь може мати на просування феміністичних цінностей. Крім того, знання, отримані в результаті цього дослідження, можуть

допомогти розробити стратегії, щоб заохотити більше чоловіків ставати профеміністичними союзниками та підтримувати права жінок у Києві та за його межами, наприклад, воно може інформувати політиків та організації громадянського суспільства про те, як можна ефективно залучати чоловіків до просування феміністичних ідей та феміністичних цінностей. Також дослідження може бути важливим, оскільки воно може допомогти зрозуміти складність гендерних відносин в українському суспільстві.

Об'єктом дослідження є долучення чоловіків до профеміністичної діяльності;

Предметом дослідження є мотиви долучення чоловіків міста Києва до профеміністичної діяльності;

Метою дослідження є визначити мотиви долучення чоловіків міста Києва до профеміністичної діяльності;

Завдання:

- 1) Узагальнити визначення поняття «фемінізм» та історію явища фемінізму;
- 2) З'ясувати мотиви долучення чоловіків до профеміністичної діяльності під час різних хвиль фемінізму;
- 3) Визначити, що саме чоловіки м. Києва долучені до профеміністичної діяльності вважають фемінізмом та профеміністичною діяльністю;
- 4) З'ясувати мотиви долучення чоловіків м Києва до профеміністичної діяльності та класифікувати їх.

Теоритичною базою дослідження є роботи Джона Хоффмана, Вікторії Гришко, Світлани Лівчук, Камілля Котте, Теленги І. О. та Конціцка Г.

Емпіричною базою дослідження є напівструктуровані якісні інтерв'ю, проведені зі чоловіками м. Києва долученими до профеміністичної діяльності.

РОЗДІЛ 1. ФЕМІНІЗМ ТА ПРОФЕМІНІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЧИМА ЧОЛОВІКІВ В ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

1.1. Фемінізм: визначення поняття та історія явища

У науковій літературі можна знайти безліч визначень цього одного явища і вони усі певною мірою відрізняються один від одного. Спочатку треба розглянути визначення згідно з В. Гришко та С. Лівчук (2019), фемінізм – соціальна теорія і критика патріархату як несправедливого суспільного устрою та рух, який бореться за подолання гендерної дискримінації та несправедливості, а також це боротьба за рівні права і можливості жінок і чоловіків. В той самий час, у Політичній енциклопедії Ю. Левенець та Ю. Шаповал (2011) визначають фемінізм (від лат. *femina* – жінка) як світовий рух проти дискримінації за ознакою статі. Також, за О. Гомілко (2020), фемінізм можна назвати соціально-політичним, культурним та інтелектуальним рухом, спрямованим як на досягнення рівних прав жінок, так і на встановлення нового порядку, в якому стандарти й система цінностей не визначалися б чоловічими мірками. З цих всіх визначень можна скласти одне узагальнене для цієї роботи значення фемінізму. Фемінізм – це соціальний рух, ціллю якого є здобуття рівності та рівноправ'я жінок та чоловіків, при досягненні якого суспільство загалом набуває прогресивних змін. Від цього визначення будемо відштовхуватись в подальшому аналізі і робити корективи до нього.

Дивлячись на ці три визначення, можна сказати, що для визначення фемінізму характерні три типові ознаки. По-перше, йдеться про те, що фемінізм – це, в першу чергу, рух. Webster's Dictionary визначає соціальний рух, як групу людей зі спільною ідеологією, які разом намагаються досягти певних загальних цілей. Тобто, коли йдеться про фемінізм, ми говоримо про щось, що об'єднує людей для досягнення цілі або цілей. З цього можна сказати, що фемінізму має єднальну властивість.

По-друге, фемінізм пов'язаний з взаємодією між жінками та чоловіками, а саме, прагне здобуття рівності перших з другими. Тобто, можна сказати, що те, що об'єднує людей в фемінізмі – це ціль здобути рівність жінок з чоловіками. Треба обов'язково зауважувати, що, все ж таки, фемінізм орієнтується саме на жіночому вимірі цієї рівності, тобто саме на здобутті прав та можливостей жінок. Здобуття прав та можливостей чоловіків є ключовою ідеєю для іншого соціального руху – руху за права чоловіків.

По-третє, фемінізм спонукає зміни у суспільстві. Зміни в суспільстві характеризуються двома явищами: прогресизм та регресизм. Прогресизм прагне прогресу та змін, які не були раніше, орієнтація йде на майбутнє. Регресизм, своєю чергою, прагне регресу та змін, які означають повернення до того, що було раніше, орієнтація йде на минуле. Фемінізм пов'язаний з прогресизмом, зважаючи на історичний контекст, в якому суспільство було патріархальним, що саме по собі вказує, що в минулому жінки не мали стільки ж прав і можливостей, як чоловіки.

Для подальшої корекції терміну, треба зауважити, що фемінізм має різні форми, що спрямовані на досягнення спільної цілі, але багато в чому відрізняються. Зазвичай саме різними в них є способи або методи досягнення цілі, а також бачення світу за умов її досягнення. Часто навіть ці відмінності можуть розбурхувати суперечки серед людей, які наче повинні йти до спільної мети. Для цього дослідження буде розглянуто загальноприйняті три форми фемінізму, а саме: ліберальний фемінізм, радикальний фемінізм та марксистський і соціалістичний фемінізми (їх об'єднано разом, бо мають багато спільних рис).

К. Котте (2020) зазначає, що ліберальний фемінізм виник у 17-18 століттях. Можна відмітити, що ця форма фемінізму виникла ще до першої хвилі фемінізму. Тобто вона набула форми ще до загального розповсюдження фемінізму в суспільстві. 17-18 століття були періодами великих соціальних змін у західних країнах. Наприклад, відбулися Французька та Американська революції, перехід від феодального суспільства до індустріального, перехід від

монархічної держави до демократичної, заснованої на верховенстві права, а також відбувся розвиток капіталізму. Виникли основні соціальні рухи, такі як робітничий, аболіціоністський і, звичайно, феміністичний.

Ліберальний фемінізм народився в західних країнах від контакту освічених жінок з ліберальними ідеями. Згідно з Е. Р. Бер (2020), лібералізм – це група доктрин, які наголошують на цінності свободи та стверджують, що справедлива держава забезпечує свободу для індивідів. Ліберальні феміністки, в свою чергу, приймають цю цінність і цю роль держави та наполягають на свободі для жінок. Вони хочуть застосувати філософію лібералізму до гендерної рівності. Тобто розуміють пригноблення жінок у відсутності у них політичних і громадянських прав. Йому можна запобігти реформами, спрямованими на встановлення рівних можливостей як для жінок, так і для чоловіків. Таким чином, «звільнення» жінок було б досягнуто шляхом припинення дискримінаційних практик і наполягання на рівних правах (Camille Cottais, 2020, p.1).

Радикальний фемінізм, згідно з К. Котте (2021), розвинувся переважно під час другої хвилі фемінізму з 1960-х років у західних країнах. Головним чином він розвивався у таких країнах, як Франція, Англія, Канада та особливо в Сполучених Штатах, під впливом різних лівих соціальних рухів, таких як рух за громадянські права, студентський рух або рух хіпі. Треба зауважити, що тоді жінки все ще вважалися другосортними активістами в цих рухах, в їхніх організаціях була присутня різна сексистська поведінка, на кшталт призначення жінкам адміністративних ролей та неврахування голосів жінок. Ці рухи продовжували відмовлятися від ідеї автономної феміністичної боротьби.

І остання форма (а точніше форми) фемінізму про яку буде зазначено в цьому дослідженні – це марксистський і соціалістичний фемінізми. Згідно з К. Котте (2020а), марксистський і соціалістичний фемінізми були відповідно натхненні марксизмом і виникли як реакція на ліберальний фемінізм, чия боротьба не виходила за межі рівних прав. На думку марксистських феміністок, правової емансипації недостатньо для «звільнення» жінки, оскільки вона не веде

до скасування патріархату в суспільних відносинах, а також рівних прав недостатньо для подолання економічної нерівності.

Радикальний фемінізм відрізняється як від ліберального, так і від марксистського фемінізму, про який буде йти мова далі. Різниця між ними полягає в тому, що згідно з ідеями ліберального фемінізму вимогами є лише рівні права, тоді як ідеї марксистського фемінізму обмежуються економічним аналізом пригнічення жінок і вважається, що скасування капіталізму буде достатнім для їх звільнення. З іншого боку, прихильники радикального фемінізму прагнуть усунути корінні причини патріархального гноблення, а не лише впровадити законодавчі чи економічні зміни. На відміну від ліберального фемінізму, який зосереджувався на особистості, радикальний фемінізм розглядає жінок як колективну групу, яку пригнічували й досі пригнічують чоловіки. (Camille Cottais, 2021, p.1)

Хоч ці різновиди фемінізму у цій роботі об'єднані, вони не є однаковими. Їх можна відрізнити один від одного за їхнім поглядом на пригнічення жінок. Марксистський фемінізм вважає капіталізм джерелом експлуатації жінок, яку він аналізує лише через класову парадигму, тоді як соціалістичний фемінізм бере до уваги як класові, так і гендерні чинники, коли вивчає як артикулюють патріархат-капіталізм. Марксистський/соціалістичний фемінізм був особливо популярним у 1960-1970-х роках, коли ідеї Карла Маркса отримали найбільший резонанс, хоча їхні зародки можна простежити ще в кінці 19 століття. Відповідно до цих двох дослідницьких шкіл, жінки як клас експлуатуються чоловіками. Положення жінок, підпорядкованих чоловікам, порівнюється зі становищем робітниць 19 століття, підпорядкованих капіталістичним роботодавцям. (Camille Cottais, 2020a).

Говорячи про визначення фемінізму, треба згадати про Джона Хоффмана. Дж. Хоффман (2001) зауважує, що фемінізм розділяють на множинний та одиничний, ніби необхідно зробити вибір як з ідеологічної, так і з філософської позиції. Водночас, Хоффман пропонує розглядати фемінізм одночасно і множинним, і одиничним, оскільки «ліберальний», «соціалістичний» і

«радикальний» фемінізми є відмінними фемінізмами, які можна і потрібно оцінювати відповідно до ступеня їхнього сприяння розвитку пост-патріархального суспільства. Якщо фемінізм має бути чітко визначений, то, у точки зору Хоффмана, його потрібно розуміти одночасно як одиничне та множинне – а не як лише одне, чи лише інше. Універсальний «справжній» фемінізм є таким же одностороннім і виключаючим, як і уявлення про те, що існує лише кілька фемінізмів, які нічим повністю не підтверджуються. Звідси науковець робить висновок, що фемінізм (в однині) – це рух до більшої рівності та свободи, якому певні феміністки та різні форми фемінізму сприяють як позитивно, так і частково.

У цьому визначенні цікаво те, що не згадується саме взаємодія між жінками та чоловіками, тобто прагнення здобуття рівності перших з другими. Ідеться про рівність та свободу без уточнення, без акцентування уваги на співвідношенні жінок та чоловіків. Це можна інтерпретувати так, що Хоффман приділяє увагу не належності до статі, а саме впливу самих феміністок та типів фемінізму на загальний фемінізм. Також можна сказати, що це не відповідає одній з трьох ознак фемінізму, які були зазначені раніше, а саме тому, що фемінізм пов'язаний з взаємодією між жінками та чоловіками.

Також, згідно з Oxford Dictionary (2023), фемінізм – «переконавання та мета, що жінки повинні мати такі ж права та можливості, як і чоловіки; боротьба за досягнення цієї мети». Тут зазначена взаємодія жінок та чоловіків, але не вказано нічого щодо спонукання змін у суспільстві й щодо того, що фемінізм – це рух. У цьому визначенні «рух» замінюється словами «переконавання», «мета» та «боротьба».

Після двох додаткових визначень з наукової літератури уже можна підставити під сумнів усі три основні ознаки фемінізму. Це може бути пов'язано з тим, що можна зробити припущення, що це все пов'язано не так з тим, що ці висновки були не правильними, а з тим, що щодо фемінізму існує стільки різних точок зору, що якогось універсального визначення не можна зробити. При

цьому, можна дати визначення, яке використовується у рамках конкретного дослідження та має певне наукове підґрунтя

У курсовій роботі «Ставлення студентів чоловічої статі НаУКМА до фемінізму» (2022) було визначення, що у студентів чоловічої статі Національного Університету «Києво-Могилянська Академія» найчастіше фемінізм асоціюється з соціальним рухом.

Отже, оскільки лише в одному з наведених вище визначень, фемінізм не називався соціальним рухом, а також з огляду на результати проведеного в рамках курсової роботи дослідження, видається доцільним визначити фемінізм у цій роботі як соціальний рух. Через подібні причини можна сказати, що ціллю фемінізму є здобуття рівності та рівноправ'я жінок та чоловіків.

Залишається узгодити третю ознаку фемінізму, яку було виділено раніше, а саме формулювання результатів фемінізму як прогресивних змін. З теперішньої позиції можна сказати, що цей фрагмент визначення виглядає коректно, однак у теорії виникають проблеми. Згідно з Cambridge Dictionary, прогресивні ідеї чи системи є новими та сучасними, вони заохочують зміни в суспільстві або в механізмах його функціонування. Звідси йде асоціація з чимось новим. Однак, можна уявити ситуацію, що суспільство вже було прогресивним і у ньому вже було рівноправ'я та рівність, але з часом вони зникли. Тобто суспільство, яке раніше було прогресивним і в якому розвивались та з часом стали нормою прогресивні ідеї, внаслідок певних трансформацій повернулося до того, яким воно було до того, як стати прогресивним. Тоді соціальний рух в напрямку відновлення рівності не можна чітко назвати ані прогресивним, а ні регресивним. Отже, навіть якщо у наш час такі міркування є суто теоретичним, імовірність реалізації такого розвитку подій у майбутньому відкидати не варто. Звідси й висновок, що фемінізм у теорії не може бути чисто прогресивним явищем. Отже, **термін «фемінізму» у цьому дослідженні буде визначено як соціальний рух, ціллю якого є здобуття рівності та рівноправ'я жінок та чоловіків, при досягненні чого суспільство загалом набуває змін.**

Для повного розкриття фемінізму як явища, також звернути увагу на два терміни, які є ключовими для розуміння контексту фемінізму. Ці терміни – «фемінність» та «маскулінність». У Словнику гендерних термінів З. Шевченка (2016), «фемінність» (від лат. *femininum* – жіночий) – це комплекс тілесних, психічних і поведінкових особливостей, що розглядаються як жіночі, а той самий час, «маскулінність» (від лат. «*masculus*» – чоловічий) – комплекс тілесних, психічних і поведінкових особливостей, що розглядаються як чоловічі. Терміни «фемінність» та «маскулінність» є важливими для розгляду концепту «фемінізм», адже вони характеризують суспільне бачення тих людей, вирівнювання прав та можливостей яких є ціллю фемінізму (жінок) та тих людей, до яких це вирівнювання відбувається (чоловіків). Це може бути бачення того, якими ці люди є, так і якими вони «повинні бути».

По своїй природі фемінність та маскулінність є саме соціальними явищами, тобто вони набувають свої значення від суспільства і його норм. Через цю соціальну природу, фемінність та маскулінність можуть зазнавати змін в різних суспільствах, значення цих явищ можуть змінюватися. Відповідно й сам фемінізм може змінюватися зі змінами у суспільстві, в якому фемінізм існує. Ці зміни можуть полягати в тому, чого специфічного намагається досягти фемінізм, а також як саме ці спроби досягнення відбуваються, якими методами керується феміністичний рух.

Також для кращого розуміння феномену фемінізму, варто звернути увагу на хвилі фемінізму. Фемінізм має три хвилі, хоч сам, як явище, старший ніж вони. Фемінізм першої хвилі сформувався ще у XIX ст. і тривав до двадцятих років XX ст., фемінізм другої хвилі або «неофемінізм» тривав з 60-х років XX ст. і з середини 90-х років розпочався фемінізм третьої хвилі (Романюк, 2009, с.3). Усі ці хвилі мають специфічні для себе характеристики та організують фемінізм у масовій культурі у послідовний список.

Перша хвиля фемінізму починається від суфражизму, що є боротьбою за право голосу в 1830-ті роки (Вікторія Гришко та Світлана Лівчук, 2019, с.2). Друга хвиля фемінізму мала теоретичне підґрунтя у жіночоцентризмі, який

пов'язували із політичною, громадською, соціальною активністю жінок. Актуалізація жіночого руху цієї хвилі асоціюється з ліворадикальними протестами кінця 1960–х – початку 1970–х рр. (Конціцка Г., 2016, с. 319). І третя хвиля триває зараз паралельно з другою хвилею. Ідеї, які домінують у третій хвилі, акцентують увагу не на те, ким жінка має бути, а на те, ким вона може бути (І. О. Теленга, 14 травня 2020 р., с.4).

У курсовій роботі на тему «Ставлення студентів чоловічої статі НаУКМА до фемінізму» (2022) було визначено, що деякі студенти чоловічої статі НаУКМА вважають, що у фемінізму існує, насправді, чотири або, навіть, п'ять хвиль. У випадку з п'ятою хвилею фемінізму, можна зробити висновок, що вона є спекулятивною, а не науково запровадженою, тому що її наявність не знаходить достатньо науково обґрунтованих підстав. Тобто скоріше є окремі індивіди, які спекулюють ідеями існування п'ятої хвилі фемінізму, але у науковій сфері на даний момент не існує масштабного визнання п'ятої хвилі фемінізму. А з четвертою хвилею фемінізму не все однозначно. Хоч багато дослідників, наприклад, А. Романюк (2009), зроблять висновок, що існує всього три хвилі фемінізму, є значне визнання (Pruitt, 2022) і четвертої хвилі також. За цим підходом, чотири хвилі фемінізму, у часі можна розподілити так: перша хвиля тривала з 1848 до 1920 рр.; друга хвиля – з 1963 до 1980-их рр. (кінець хвилі був пов'язаний з президенством Рональда Рейгана); третя хвиля – з дев'яностих і не має чіткого завершення; четверта хвиля – теперішній час.

За таким підходом, хоча фемінізм четвертої хвилі відносно важко визначити – оскільки деякі люди стверджують, що це просто продовження третьої хвилі – поява Інтернету, безсумнівно, призвела до нового типу активізму, що підживлюється соціальними медіа. Рух #MeToo, започаткований Тараною Берк у 2007 році, отримав розвиток у 2017 році після викриття сексуальних домагань впливового кінопродюсера Гарві Вайнштейна. Окрім притягнення впливових чоловіків до відповідальності за їхні вчинки, вважається, що феміністки четвертої хвилі звертають увагу на системи суспільства, які дозволяють подібну неналежну поведінку. Вони також продовжують боротися з

концепцією інтерсекційності та того, як рух може бути інклюзивним і репрезентативним незалежно від сексуальності, раси, класу та статі (Pruitt, 2022). Тобто ця хвиля характерна тим, що вона включає та об'єднує у собі багато проявів фемінізму.

Для цього дослідження буде взято погляд, що всього зараз існує три хвилі фемінізму. Це пов'язано з тим, що виділення закінчення другої хвилі фемінізму може бути релевантним в американському суспільстві, а в інших суспільствах президенство Рональда Рейгана не мало настільки великий вплив. А основні характеристики четвертої хвилі фемінізму – інклюзивність і репрезентативність – можна також приписати третій хвилі. Отже, для спрощення можна вважати, що четверта хвиля фемінізму, насправді, є просто продовженням третьої хвилі. Тому для цього дослідження, достатньо виділяти три хвилі фемінізму.

Узагальнюючи, фемінізм – це соціальний рух, ціллю якого є здобуття рівності та рівноправ'я жінок та чоловіків, при досягненні чого суспільство загалом набуває змін. Є три форми фемінізму: ліберальний, радикальний та соціалістичний (марксистський). Відокремлюють три хвилі фемінізму, хоч і історія явища почалась раніше цих хвиль. Фемінізм першої хвилі починається від суфражизму та триває приблизно до другої світової війни, коли жінки, так званого, західного світу добилися свого; фемінізму другої хвилі або «неофемінізму» теоретичним підґрунтям став жіночоцентризм, який пов'язували із політичною, громадською, соціальною активністю жінок; а прибічники фемінізму третьої хвилі не вказують, ким жінка має бути, тут, радше, робиться наголос на те, ким вона може бути. Усі три хвилі мають специфічні для себе характеристики та організовують фемінізм у масовій культурі у послідовний процес.

1.2. Мотиви долучення чоловіків до фемінізму під час різних хвиль фемінізму

Фемінізм, як соціальний рух, зазвичай асоціюється з боротьбою жінок за гендерну рівність, і розширення їхніх прав та можливостей. Однак чоловіки також відігравали певну роль у феміністичному русі, особливо під час першої та другої хвилі фемінізму. Мотиви залучення чоловіків до профеміністичної діяльності змінювалися з часом і на них впливали такі фактори, як культурні норми, політичні ідеології та особистий досвід. Взагалі, необхідно визначити спочатку що є профеміністичною діяльністю. **Профеміністична діяльність – це активні дії, спрямовані на підтримку ідей фемінізму.**

Під час першої хвилі фемінізму участь чоловіків у русі спочатку була обмежена, оскільки багато чоловіків були проти виборчих прав жінок і гендерної рівності. Проте були чоловіки, які підтримували розширення прав жінок і брали активну участь у русі. Наприклад, Джон Стюарт Мілль, британський філософ, був активним прихильником здобуття виборчого права для жінок у 19 столітті. Подібним чином Фредерік Дуглас, афроамериканський аболіціоніст, підтримував права жінок і був присутній на конвенції Сенека-Фоллз у 1848 році, яка вважається місцем зародження жіночого суфражистського руху в Сполучених Штатах (Lerner, 1986).

Мотиви залучення чоловіків до першої хвилі фемінізму були різними. Деякі з них вважали, що гендерна рівність є моральним імперативом і що жінки повинні мати такі ж права та можливості, як і чоловіки. Інші бачили переваги розширення прав і можливостей жінок для суспільства в цілому. Наприклад, Мілль стверджував, що залучення жінок до політики та суспільного життя призведе до більш справедливого та демократичного суспільства (Mill, 1869). Деякі чоловіки також вважали права жінок пов'язаними з іншими питаннями соціальної справедливості, такими як аболіціонізм і трудові права (Lerner, 1986).

Звичайно ж були і чоловіки, які підтримували цілі першої хвилі фемінізму через особисту вигоду. Наприклад, двадцять восьмий президент США Вудро

Вілсон спочатку взагалі був проти ідеї надання жінкам права голосу, як і багато людей на той час. При цьому, з часом, публічно він змінив свою думку і висловлював руху свою підтримку цій цілі. Це, скоріше за все, спричинено переконанням, що за відсутності підтримки надання жінкам права голосу, його партія (Демократична партія) втратить владу (Ian Thomsen, 2019). Тому треба звертати увагу на те, що деякі чоловіки у той час «підтримували» фемінізм або його цілі через власні причини, хоч це й не так стосується саме долучення чоловіків до профеміністичної діяльності як до бездіяльної підтримки ідеї.

Під час першої хвилі фемінізму участь чоловіків була більш обмеженою, ніж під час другої хвилі. Проте все ще були чоловіки, які підтримували виборче право жінок і права жінок у ширшому плані.

Звичайно ж, одним із ключових способів сприяння чоловіків першій хвилі фемінізму була їхня підтримка виборчих прав жінок. Такі чоловіки, як Мілль та Дуглас, про яких згадувалось раніше, а також інші, такі як Генрі Блеквелл, відіграли важливу роль у захисті права жінок голосувати. Блеквелл був чоловіком суфражистки Люсі Стоун і працював разом з нею в русі за виборче право, тоді як Дуглас, знову ж таки, був аболіціоністом і захисником прав жінок, і вважав, що жінки негроїдної та європеїдної рас повинні працювати разом, щоб досягти рівності (Graham, 2011).

Під час першої хвилі фемінізму участь чоловіків часто обмежувалась підтримкою виборчих прав жінок. Проте були деякі чоловіки, які відігравали більш активну роль у русі, як-от Ернест Белфорт Бакс, британський соціаліст, який стверджував, що гноблення жінок корениться в капіталізмі та патріархаті (Вах, 1913). Твори Бакса, хоч і були суперечливими, допомогли розширити масштаби феміністичного руху та сприяти більш радикальній критиці гендерної нерівності.

Крім чоловіків, які активно підтримували феміністичний рух, були й чоловіки, які виступали проти нього. Організації, які виступають проти виборчого права, такі як Національна асоціація проти виборчого права жінок у Сполучених Штатах, переважно склалися з чоловіків, які боялися, що виборче

право жінок підірве традиційні гендерні ролі та дестабілізує суспільство (McCammon, 2016).

Під час другої хвилі фемінізму залучення чоловіків до руху зросло, оскільки феміністські ідеї отримали ширше визнання в суспільстві. Мотиви чоловіків до участі у другій хвилі фемінізму були сформовані зміною культурного та політичного ландшафту того часу. Рух за громадянські права та антивоєнні протести 1960-х років кинули виклик традиційним гендерним ролям і відкрили простір для нових ідей про гендер і сексуальність. Підйом нових лівих та інших прогресивних рухів також забезпечив основу для розуміння гендерної нерівності як частини ширших систем гноблення (Kimmel, 2007).

Чоловіки, які брали участь у другій хвилі фемінізму, часто робили це тому, що вважали гендерну нерівність політичною проблемою, яку необхідно вирішити. Багато хто займався лівою політикою і бачив у фемінізмі спосіб кинути виклик патріархальним структурам влади та просувати соціальну справедливість. Деякі чоловіки також розглядали фемінізм як спосіб боротьби з традиційними уявленнями про маскуліність, і просувати більш егалітарні гендерні ролі (Kimmel, 2007).

Попри зростання участі чоловіків у феміністичному русі під час другої хвилі, їхня участь не завжди віталася феміністськими активістами. Деякі жінки вважали, що чоловіки, які намагаються підтримати рух, не щиро підтримують права жінок. Проте інші бачили участь чоловіків як позитивний розвиток подій, який міг би допомогти здійснити зміни.

Важливим аспектом участі чоловіків у другій хвилі фемінізму була їхня роль у підвищенні обізнаності про такі проблеми, як сексуальні домагання, домашнє насильство та репродуктивні права. Чоловіки, які працювали в галузях, де вони домінували або займали владні посади, часто були в змозі кинути виклик сексистським ставленням і практикам на робочому місці. Наприклад, профспілкові лідери чоловіків у Сполучених Штатах відіграли ключову роль у просуванні рівної оплати праці для жінок і боротьбі з дискримінаційною практикою найму (Epstein, 1970).

Участь чоловіків у другій хвилі фемінізму не обмежувалася активністю та адвокацією. Деякі чоловіки також зробили внесок у феміністичну теорію та науку, допомагаючи розвивати нові ідеї щодо статі та влади. Наприклад, робота соціолога Майкла Кіммела про маскулінність і феміністичну теорію вплинула на формування сучасного розуміння гендеру (Kimmel, 1987).

На додаток до мотивів, обговорених вище, деякі чоловіки могли бути залучені до феміністичного руху з більш особистих причин. Наприклад, деякі чоловіки, можливо, мали дружин, сестер або дочок, які постраждали від гендерної нерівності, і бачили феміністський рух як спосіб підтримати їх. Інших, можливо, мотивував їхній власний досвід дискримінації чи маргіналізації, як можливо було з Фредеріком Дугласом, якого було зазначено раніше.

Важливо зазначити, що участь чоловіків у феміністичному русі не завжди віталася чи сприймалася феміністськими активістами. Деякі феміністки стверджують, що залучення чоловіків може бути проблематичним, особливо якщо воно забирає простір і ресурси від голосів і точок зору жінок. Проте інші стверджують, що чоловіки можуть відігравати важливу роль у просуванні гендерної рівності, а участь чоловіків може допомогти розширити охоплення та вплив руху.

Одним із факторів, який сприяв залученню чоловіків до другої хвилі фемінізму, був ширший політичний і соціальний клімат того часу. 1960-ті та 1970-ті роки були відзначені широкими соціальними заворушеннями та політичною активністю, і багато чоловіків були залучені до феміністичного руху як частини ширшого прагнення до соціальної справедливості та рівності.

Окрім ширших політичних і соціальних факторів, участь чоловіків у феміністичному русі під час другої хвилі також була сформована феміністськими теоріями та ідеями того часу. Фемінізм другої хвилі характеризувався зосередженістю на таких питаннях, як патріархат, гендерний розподіл праці та сексуальне звільнення. Чоловіки, які брали участь у русі, часто робили це через бажання кинути виклик цим ідеям і сприяти більшій рівності між чоловіками та жінками (Hooks, 1984).

Під час другої хвилі фемінізму участь чоловіків була більш різноманітною і включала низку різних ролей і видів діяльності. Деякі чоловіки працювали разом з жінками у феміністичних організаціях, тоді як інші брали участь у феміністичному активізмі через мистецтво, музику та інші творчі засоби (Hooks, 1984). Наприклад, музикант Джон Леннон був відвертим прихильником фемінізму та написав кілька пісень, які пропагували гендерну рівність, зокрема, «Woman is the Nigger of the World» (Lennon & Ono, 1972).

Третя хвиля фемінізму ознаменувалася збільшенням участі чоловіків у феміністичному русі. На відміну від першої та другої хвиль, які переважно очолювали жінки, у третій хвилі все більше чоловіків брали активну участь у феміністичному русі як союзники. Мотиви залучення чоловіків до фемінізму під час третьої хвилі вивчалися в різних дослідженнях.

Однією з причин залучення чоловіків до фемінізму під час третьої хвилі є наростаюче визнання того, що фемінізм – це не лише жіноча проблема, а проблема суспільства, яка стосується кожного. У своєму дослідженні Кервін і Бауком (2018) виявили, що багато чоловіків, які вважають себе феміністами, долучаються до руху тому, що визнають, що гендерна нерівність шкодить суспільству в цілому, і що чоловіки також виграють від гендерної рівності. Вони стверджують, що участь чоловіків у фемінізмі має вирішальне значення для боротьби з патріархальними структурами, які історично не допускали жінок до владних позицій і сприяли гендерній нерівності.

Іншим мотивом залучення чоловіків до фемінізму під час третьої хвилі є бажання кинути виклик токсичній маскулінності. Токсична маскулінність — це набір переконань і поведінки, пов'язаних із традиційною маскулінністю, таких як агресія, пригнічення емоцій і домінування. Багато чоловіків, які вважають себе феміністами, виступають за ідеї руху тому, що хочуть кинути виклик токсичній маскулінності та пропагувати здорові, ненасильницькі моделі маскулінності, які не шкодять жінкам чи іншим чоловікам. За словами Адамса та Блуменфельда (2019), залучення чоловіків до фемінізму може допомогти

побороти і трансформувати токсичну маскулінність, що є необхідним кроком до досягнення гендерної рівності.

Крім того, деякі чоловіки, так само як і у другій хвилі, втягуються у фемінізм під час третьої хвилі через особисті стосунки з жінками. Наприклад, у чоловіків може бути донька або партнерка, які зазнали гендерного насильства чи дискримінації, і внаслідок цього у них виникає мотивація боротися за гендерну рівність. У дослідженні Месснера та Сабо (2019) чоловіки, які назвали себе феміністами, повідомили, що їхня участь у фемінізмі була мотивована їхнім бажанням підтримувати жінок у своєму житті та сприяти гендерній рівності ширше.

Нарешті, деякі чоловіки беруть участь у фемінізмі під час третьої хвилі, щоб кинути виклик власним привілеям і дізнатися про гендерну нерівність з точки зору фемінізму. У своєму дослідженні Даунінг і Роуш (2019) виявили, що багато чоловіків, які вважають себе феміністами, роблять це тому, що визнають власні привілеї та хочуть використати їх, щоб боротися з гендерною нерівністю. Вивчаючи фемінізм і активно протистояючи гендерним стереотипам і дискримінації, чоловіки можуть стати цінними союзниками в боротьбі за гендерну рівність.

Подальші дослідження також вивчали проблеми, з якими стикаються чоловіки під час своєї участі у фемінізмі під час третьої хвилі. Однією з проблем є страх бути сприйнятим як «феміністський союзник» або «феміністський симпатик», що може видаватись стигматизацією для деяких чоловіків. Цей страх може бути особливо гострим для чоловіків, які працюють у традиційно чоловічих професіях або займають владні посади. Як наслідок, деякі чоловіки можуть уникати говорити про проблеми фемінізму або публічно називати себе феміністами.

Іншим викликом для участі чоловіків у діяльностіх на підтримку фемінізму є орієнтація в гендерній динаміці у феміністичному просторі. Хоча чоловіків вітають і цінують як союзників, вони також можуть почуватися некомфортно або недоречно в місцях, де переважно керують жінки. Крім того,

чоловікам може бути важко знайти баланс між підтримкою союзників і тяжінням на себе ковдру або зосередженням на феміністичному дискурсі.

Незважаючи на ці проблеми, багато чоловіків продовжують бути залученими до профеміністичної діяльності під час третьої хвилі, і їхній внесок у рух був значним. Залучення чоловіків до фемінізму призвело до більшої видимості феміністичних проблем, підвищення обізнаності про те, як гендерна нерівність впливає на кожного, і до більш різноманітних та інклюзивних феміністичних просторів. Оскільки третя хвиля фемінізму продовжує розвиватися, ймовірно, що участь чоловіків у русі й надалі відіграватиме важливу роль у просуванні гендерної рівності та киданні виклику патріархальним структурам.

Мотиви участі чоловіків у профеміністичній діяльності багатогранні та можуть бути класифіковані за різними класифікаціями на основі чинної літератури та досліджень.

Союзниттво та солідарність – коли деякі чоловіки займаються профеміністичною діяльністю через щире бажання підтримати жінок і бути солідарними з ними. Вони визнають історичну та постійну дискримінацію, з якою стикаються жінки, і прагнуть кинути виклик і змінити патріархальні системи та норми, які увічнюють гендерну нерівність (Connell, 2014). Ці чоловіки розглядають фемінізм як необхідний рух для досягнення соціальної справедливості та виступають за розширення прав і можливостей жінок у всіх аспектах життя (Kimmel, 2017). Вони активно працюють над просуванням гендерної рівності, боротьбою з сексистським ставленням і поведінкою, а також захищають права жінок у їх особистому житті та спільнотах.

Власний інтерес і особиста вигода – коли деякі чоловіки можуть також займатися профеміністичною діяльністю через власний інтерес і особисту вигоду. Вони можуть визнати, що гендерна рівність є вигідною для них особисто, оскільки вона кидає виклик жорстким гендерним ролям і очікуванням, які обмежують поведінку та вибір чоловіків (Flood, 2017). Ці чоловіки також можуть розглядати фемінізм як засіб кинути виклик токсичній маскулінності та сприяти

більш здоровим, позитивним проявам маскулінності, які не ґрунтуються на домінуванні та насильстві (Messner, 2016). Вони можуть займатися профеміністичною діяльністю, щоб покращити свої стосунки, психічне здоров'я та загальний добробут, кидаючи виклик шкідливим гендерним нормам.

Професійне просування та визнання – коли чоловіки, які займають владні посади, наприклад політики, науковці чи активісти, можуть брати участь у профеміністичній діяльності, щоб просунути свою професійну кар'єру та отримати визнання. Вони можуть визнати, що підтримка фемінізму та гендерної рівності може підвищити їхню репутацію, збільшити їх видимість і відкрити можливості для просування по службі (Krolokke, 2018). Прикладом таких мотивів може бути раніше згаданий Вудро Вілсон. Ці чоловіки можуть використовувати свій вплив і ресурси для просування феміністських програм і захисту гендерної рівності у відповідних галузях чи організаціях, маючи на меті створити системні зміни на користь жінкам і боротися з дискримінацією за статтю.

Особисті стосунки та досвід – коли деякі чоловіки можуть бути мотивовані брати участь у профеміністичній діяльності завдяки особистим стосункам та досвіду з жінками. У них можуть бути близькі члени родини, друзі чи партнери, які зазнали гендерної дискримінації чи насильства, і їх участь у профеміністичній діяльності може бути зумовлена бажанням підтримати та захистити своїх близьких (Kaufman, 2017). Ці чоловіки також могли стикатися з сексизмом, женоненависництвом або іншими формами гендерної дискримінації або бути свідками таких випадків, що спонукає їх кинути виклик і змінити ці репресивні системи (Messner, 2016).

Міжсекторна перспектива та перспективи соціальної справедливості – коли деякі чоловіки можуть брати участь у профеміністичній діяльності з точки зору міжсекторної (об'єднує в собі боротьбу в межах різних соціальних рухів з різними цілями), та соціальної справедливості, визнаючи, що гендерна нерівність перетинається з іншими формами гноблення, такими як расизм, гомофобія, здатність і класовість. Ці чоловіки можуть активно працювати над

вирішенням багатьох форм гноблення та відстоювати права та розширення можливостей маргіналізованих і знедолених груп жінок, включаючи кольорових жінок, жінок ЛГБТК+, жінок з обмеженими можливостями та жінок з низькими доходами (Hooks, 2015). Вони розглядають фемінізм як інклюзивний рух, який має боротися з усіма пересічними формами гноблення та боротися з ними для досягнення справжньої гендерної рівності та соціальної справедливості.

Важливо зазначити, що участь чоловіків у профеміністичній діяльності може бути складною та включати численні мотиви, які не є взаємовиключними. Мотиви участі чоловіків у профеміністичній діяльності також можуть змінюватися з часом і залежати від індивідуального досвіду, контексту та соціальних структур. Крім того, участь чоловіків у профеміністичній діяльності може мати як позитивний, так і негативний вплив на феміністичні рухи, залежно від характеру та ступеня їх участі, а також від рівня визнання та лідерства жінок у цих рухах (Messner, 2016).

Загалом, мотиви долучення чоловіків до профеміністичної діяльності змінювалися з часом і були сформовані рядом особистих, політичних і соціальних факторів. У той час як деяких чоловіків спонукало бажання підтримати знайомих жінок, інших надихали феміністські ідеали та бажання боротися з гендерною нерівністю, окремі мали на мені отримати особисту вигоду від підтримки цього явища. Загалом, було безліч мотивів долучення до профеміністичної діяльності у різних хвилях фемінізму. Також класифікувати мотиви долучення чоловіків до профеміністичної діяльності можна як: союзництво та солідарність, власний інтерес і особиста вигода, професійне просування та визнання, особисті стосунки та досвід, міжсекторна перспектива та перспективи соціальної справедливості. Наостанок важливо визнати, що участь чоловіків у фемінізмі не без суперечок і що саме феміністські активісти вирішують, як найкраще залучити чоловіків до руху, водночас віддаючи пріоритет голосам і поглядам жінок.

Узагальнюючи, фемінізм – це соціальний рух, ціллю якого є здобуття рівності та рівноправ'я жінок та чоловіків, при досягненні чого суспільство

загалом набуває змін. Є три форми фемінізму: ліберальний, радикальний та соціалістичний (марксистський). Відокремлюють три хвилі фемінізму, хоч і історія явища почалась раніше цих хвиль. Фемінізм першої хвилі починається від суфражизму та триває приблизно до другої світової війни, коли жінки, так званого, західного світу добилися свого; фемінізму другої хвилі або «неофемінізму» теоретичним підґрунтям став жіночоцентризм, який пов'язували із політичною, громадською, соціальною активністю жінок; а прибічники фемінізму третьої хвилі не вказують, ким жінка має бути, тут, радше, робиться наголос на те, ким вона може бути. Загалом, було безліч мотивів долучення до профеміністичної діяльності у різних хвилях фемінізму. Також вдалось класифікувати мотиви долучення чоловіків до профеміністичної діяльності можна як: союзництво та солідарність, власний інтерес і особиста вигода, професійне просування та визнання, особисті стосунки та досвід, міжсекторна перспектива та перспективи соціальної справедливості. Наостанок важливо визнати, що участь чоловіків у фемінізмі не без суперечок і що саме феміністські активісти вирішують, як найкраще залучити чоловіків до руху, водночас віддаючи пріоритет голосам і поглядам жінок.

РОЗДІЛ 2. МОТИВИ ДОЛУЧЕННЯ ЧОЛОВІКІВ М. КИЄВА ДО ПРОФЕМІНІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Методологія та дизайн дослідження долучення чоловіків м. Києва до профеміністичної діяльності

В якості епістемології та дослідницької парадигми було вирішено взяти інтерпретативний теоретико-методологічний підхід через те, що у роботі вивчалися мотиви людей, які можна вважати суб'єктивним явищем, і тому для їх аналізу варто спиратися на інтерпретацію дослідника. У роботі детально вивчається, чому чоловіки міста Києва мали певні конкретні мотиви та як вони проявлялися, через що виникла потреба в інтерпретації.

Респонденти добирались за допомогою комбінації методів доступності та снігової кулі. На інтерв'ю запрошувались респонденти, які відгукнулися на пропозицію взяти участь у дослідженні в Фейсбуці, Телеграмі та через електронну пошту. Також потенційних респондентів радили самі респонденти. Критеріями добору було те, що респондентами мали бути чоловіки м. Києва, тобто люди народжені в Києві або ті, що проживають у Києві та залучені до профеміністичної діяльності різними способами, такими як: постійне членство в феміністичних/профеміністичних організаціях, самостійна участь у профеміністичних заходах таких як мітинги на підтримку прав жінок, написання профеміністичних текстів та активна публічна підтримка фемінізму у словесній формі. Дослідження було обмежено до чоловіків-киян, адже Київ, як столиця нашої країни задає тенденції для суспільства в цілому. Крім того, фокус на місті Києві продиктований і логістичними обмеженнями дослідження в межах кваліфікаційної роботи. Логіка якісних методів диктує глибше дослідження більш вузької спільноти, ніж поверхневе всього суспільства. Тому фокус на чоловіках міста Києва виправданий і з методологічної точки зору.

У цьому дослідженні найкраще використовувати якісні методи, бо з їх допомогою можна детально дослідити кожен аспект кожного з мотивів та отримати розгорнутий опис причини виникнення всіх цих мотивів. Методом збору даних обрано напівструктуроване якісне інтерв'ю, бо за допомогою нього можна зафіксувати емоційний стан тих, хто досліджується у процесі окреслення їхнього досвіду та розгорнутої інтерпретації власних мотивів без зайвих обмежень в гнучкості проведення інтерв'ю.

Гайд інтерв'ю було розбито на п'ять тематичних блоків: «Блок 1. Розуміння фемінізму», «Блок 2. Розуміння профеміністичної діяльності», «Блок 3. Профеміністична діяльність респондента», «Блок 4. Мотиви долучення» та «Блок 5. Соціально-демографічні ознаки». Гайд вміщено у додатку А. Всього було проведено дев'ять якісних інтерв'ю в онлайн-форматі, довжиною від 51 хв до 96 хв. Гайд був структурований так, що інтерв'ю поступово переходило з загальних питань до більш конкретних та персональних.

На початку проведення емпіричного дослідження були труднощі з пошуком респондентів, адже ніхто не відгукувався на прохання про інтерв'ю в Телеграмі. Але після початку пошуку людей через Фейсбук, проблем з цим не було. Під час самих інтерв'ю особливих труднощів помічено не було. Однак, один з респондентів іноді під час розмови зовсім не реагував на конкретні питання і починав розповідати про речі, які зовсім не стосувалися теми інтерв'ю, через це доводилось його зупиняти та повертати до більш змістовної розмови. На якість отриманої інформації такі проблеми не вплинули.

Як метод аналізу даних було взято якісний контент-аналіз. Дані кодувалися ідучи від теорії. Кодувалися думки респондентів відповідно до сконструйованої в 1.2 типології мотивів. Крім того інформація з теоретичної частини використовувалась під час підготовки до проведення інтерв'ю і написання гайду. Наприклад, інформація про визначення фемінізму, його характеристики, хвилі та мотиви долучення чоловіків до профеміністичної діяльності протягом цих хвиль.

Таблиця 2.1

Основні характеристики респондентів Респонденти

	Вік	Місце народження	Профеміністична діяльність	Феміністична/ профеміністична організація
Респондент №1	21	м. Львів	Законодавчий рівень	—
Респондент №2	42	м. Орджоникидзе, Дніпр. область	Словесне та письмове розповсюдження ідей про фемінізм та інформування широких верств населення загалом	—
Респондент №3	44	м. Керч, Крим	Активна допомагає окремим жінкам	—
Респондент №4	34	м. Шепетівка, Хм. область	Зазивання до репрезентативності серед жінок	—
Респондент №5	20	м. Київ	Поширення постів в соціальних мережах	Комітет з питань проти дії сексуальних домагань, булінгу в НаУКМА
Респондент №6	37	м. Київ	Законодавчий рівень	—
Респондент №7	42	м. Омськ, р.ф.	Участь в мітингах	—
Респондент №8	20	м. Луганськ	Словесне та письмове розповсюдження ідей про фемінізм та інформування широких верств населення загалом	—, раніше «Stabilization support services»
Респондент №9	32	м. Київ	Просвітництво ідей	—

2.2. Розуміння фемінізму та профеміністичної діяльності учасниками дослідження

Перед тим, як перейти до аналізу розуміння респондентами профеміністичної діяльності, потрібно зрозуміти що вони вважають фемінізмом взагалі. У визначеннях фемінізму використовувались різні слова, такі як: «рух», «система цінностей» та «форма».

Респондент №1 зазначив: *«Для мене фемінізм – рух, який направлений на виправлення такої вади суспільства, яка призвела до того, що жінки мають менше прав і можливостей ніж чоловіки і це рух, який має бути більш адвокований чоловіками, тому я до нього приєднуюся. Ми стали причиною того, що жінки зараз є утисненими у своїх правах».*

В той же момент, Респондент №6 зазначив, що: *«Для мене фемінізм – це система цінностей, які визначають, з одного боку, необхідність забезпечення рівних прав і можливостей жінок у порівнянні з чоловіками, а по-друге, передбачають, що є необхідність щось робити, тобто це не просто так оголосили там рівні права і можливості, а що потрібні спеціальні зусилля, спеціальні дії, спеціальні кроки робити для того, щоб досягти такого становища, в якому жінки будуть мати рівні можливості з чоловіками».*

А Респондент №9 наголосив: *«Фемінізм – це... форма виокремлення проблем в сфері захисту прав жінок, саме в питаннях того, як жінки беруться за свої проблеми і є проблеми. Сама по собі це є проблемою – те, що їм доводиться боротися за свої права чисто через те, що до них виключно відносяться в якихось питаннях саме тому, що вони жінки».*

Як можна побачити, визначення різняться, але при цьому більшість респондентів зауважувала, що фемінізм – це саме рух. Тобто згідно з цим дослідженням для чоловіків Києва долучених до профеміністичної діяльності, фемінізм – це в першу чергу рух. Це є аналогічним до визначення фемінізму в теоретичній частині.

Також треба визначити характеристики цього руху. Респонденти, які визначали фемінізм як рух, звертали увагу на різних його ознаках, наприклад, Респондент №4 зазначав, що фемінізм є важливим для *«ЛГБТ, Квір та Транс спільнот»*, але всі визначення об'єднує те, що головними ознаками фемінізму є права жінок.

Раніше в цьому дослідженні говорилося про те, що фемінізм пов'язаний з рівністю прав між жінками і чоловіками, але після проведення емпіричного дослідження можна сказати, що акцент посувається зі звернення уваги на рівність жінок та чоловіків до прав конкретно жінок, без особливого звернення уваги на чоловіків. Можна сказати, що в цьому дослідженні чоловіки Києва, які долучені до профеміністичної діяльності, бачать фемінізм більш жіночоцентрично.

Це може бути підтверджено у словах Респондента №2, який зазначав: *«Фемінізм – це в жодному разі не рух за рівні права чоловіків, це, все ж таки, рух за права жінок, але, враховуючи ситуацію з правами жінок, то це очевидно, що саме жінки стикаються з значно більшою кількістю проблем і власне права жінок в першу чергу потребують того, щоб за них боролися, щоб вирівняти цю ситуацію. Але, безумовно, фемінізм – це рух за права жінок»*. Таким чином, можна дійти до висновку, що в цьому дослідженні для чоловіків Києва, долучених до профеміністичної діяльності, фемінізм – це рух за права жінок.

Треба також визначити розуміння форм фемінізму респондентами. Загалом, респондентами було названо всі три форми фемінізму, які були вказані вище (ліберальний, радикальний та соціалістичний/марксистський фемінізми), хоча й не кожен респондент назвав всі три. Також було визначено інші форми фемінізму, наприклад, *«інтерсекційний фемінізм»* або *«сепаратистський»*.

Інтесекційний, навіть, згадували частіше ніж соціалістичний/марксистський фемінізми, але при цьому структурованого визначення респонденти йому не змогли дати, але зазначали, що *«він в себе включає інтереси інших різних рухів»* (Респондент №7). Про сепаратистський фемінізм Респондент №2 сказав таке: *«Сепаратистський фемінізм – це про те,*

що взагалі не треба мати з чоловіками жодних справ і з ними не перетинатися». Тобто, сепаратистський фемінізм категорично відкидає залучення чоловіків у профеміністичну діяльність.

Все ж таки найчастіше згадувалися ліберальний та радикальний фемінізми. Серед них двох, найбільш відомим був радикальний фемінізм, який згадували всі респонденти. В той час, ліберальний фемінізм не згадав тільки Респондент №4, який назвав тільки радикальний та інтерсекційний фемінізм. Він зазначив, що є прихильником радикального фемінізму, який *«...він є більш практичним і дивиться на ситуацію по суті».*

Водночас, він зазначив, що інтерсекційний фемінізм є неструктурованим. Його думка, насправді, є єдиною подібною, адже всі інші респонденти зазначали, що є прихильниками скоріше ліберального фемінізму. Це може бути пов'язано з тим, що вони вважають, що ліберальний фемінізм є більш м'яким щодо діяльності чоловіків у фемінізмі. Вони також більш негативно ставляться до радикального фемінізму, але водночас зазначали, що всі форми фемінізму є так чи інакше важливими. Наприклад, Респондент №2 зазначив: *«...я напевно себе перераховуюсь до прибічників ліберального фемінізму. Це якраз фемінізм рівності, але, безумовно, є і радикальний фемінізм, і я дуже сильно ціную представниць радикального фемінізму в Україні. Я з ними, власне, знайомий, і вони теж коректно ставляться по відношенню до мене і. знову ж таки, я розумію, що претензії, які висувують радикальні феміністки, це не претензії до мене особисто, це претензії до патріархальної системи, яка існує, власне, вони борються з патріархатами, а не зі мною особисто я прекрасно розумію про що мова».* Тобто респонденти є доволі толерантними до різних форм фемінізму і зазначають, що в феміністичній спільноті знайдеться місце для прихильників всіх форм.

Це може бути пов'язано з мотивами долучення респондентів до профеміністичної діяльності, де вони не бажають диктувати правила, а скоріше надати контроль жінкам. Знову ж, з інтерв'ю з Респондентом №2: *«...чоловіки, насправді вони, швидше мали би працювати з іншими чоловіками, пояснювати*

іншими чоловіками в чому справа, а не влазити і на себе б [не] перетягувати ковдру, ... Ну і ось це наявність цього чоловіка вона заважає жінкам вільно висловлювати свою там позицію і свої якісь думки, бо вони постійно бояться там його [умовного чоловіка] не образити, тому це ну дуже сильно впливає на весь рух, і я зрозумів, що це правда.». Таке проявляється й з іншими респондентами. Вони думають, що в профеміністичній діяльності вони мають виконувати не визначальну роль, а допоміжну, і тому вони є більш толерантними до ідей жінок, навіть якщо вони є значно відмінними від їхніх ідей.

З радикальним фемінізмом був пов'язаний ще один аспект дослідження – респонденти, схоже, не могли чітко прив'язати його до якоїсь конкретної хвилі. Більшість говорили про те, що радикальний фемінізм прив'язаний до другої хвилі, але кілька респондентів також зазначала радикальний фемінізм як явище третьої хвилі руху. Можливо, це пов'язано з тим, що деякі респонденти вважали, що під час третьої хвилі феміністки стали більш амбіційними або, можливо, це було пов'язано з тим, що вони не знали нічого про другу хвилю фемінізму.

Наприклад Респондент №7 зазначав, що він не особливо знає щось про другу хвилю і знає тільки, що «В Радянському Союзі формально пропустили другу хвилю...». Взагалі зі згадуванням хвиль були проблеми в тому, що респонденти завжди знали тільки першу хвилю, що призводило до того, що вони зізнавалися, що не найкраще знають теорію. При цьому, чоловіки, які зазначали всі три хвилі, вважали, що всі хвилі однаково важливі і однаково мали відбутися. Це ще раз демонструє те, що респонденти не вважають для себе коректним оцінювати явища, яке, на їхню думку, вони не мають право контролювати. Також всі респонденти зазначили першу хвилю фемінізму як хвилю суфражисток. Це нашо вхує на думку, що перша хвиля є найвідомішою хвилею серед чоловіків Києва долучених до профеміністичної діяльності, які стали респондентами цього дослідження.

Останнім аспектом у розумінні респондентами фемінізму, який треба знати перед аналізом їхнього розуміння профеміністичної діяльності – це їхнє ставлення до інших представників феміністичного руху або ж, навпаки, людей,

які не є представниками цього руху. Більшість респондентів зазначали, що у них є знайомі поза їхньою профеміністичною діяльністю, які є представниками феміністичного руху. Що ж до важливості приналежності людей до цього руху, в цьому дослідженні більшість чоловіків Києва долучених до профеміністичної діяльності повідомили, що приналежність до феміністичного руху не є визначним фактором у спілкуванні з людиною або навіть у дружбі з нею.

Щодо цього Респондент №9 зазначив: *«Завжди питання в характері. Якщо в людини якийсь цікавий характер, то я буду з нею задиратися, вона за чи проти. Я просто за нею буду чіплятися чисто через її характер. Я сам за своїм характером – завжди опозиціонер.... Ні-ні-ні, фемінізм в цьому взагалі не грає, дурість грає, а фемінізм – ні, а дурість і там, і там є»*. Тобто для респондентів скоріше роль грає індивідуальність людини ніж згода з їх ідеями. Хоч деякі респонденти, яким факт належності людини до феміністичного руху грає визначну роль у спілкуванні або дружбі з нею. Однак те, що для більшості це не грає ролі показує, що у цьому дослідженні чоловіки Києва долучені до профеміністичної діяльності є реально відкритими до інших ідей. Це може наштовхнути на думку про відкритість профеміністичної діяльності загалом.

Що ж до розуміння профеміністичної діяльності, можна виділити одну загальну рису для респондентів – вони самостійно формулювали визначення цього терміну, не чувши його до інтерв'ю. У цьому дослідженні чоловіки Києва долучені до профеміністичної діяльності, на прохання визначити цей термін, починали формулювати логічні ланцюги з тією інформацією, яку вони вже знали. Наприклад, Респондент №2 навів такі свої міркування про значення слова «профеміністична»: *«...чесно скажу, не чув раніше от прямо такого визначення, але, напевно, що це діяльність, яка підтримує фемінізм, а враховуючи, що профеміністами мають називатися чоловіки, то напевно, що це, все ж таки, діяльність чоловіків на підтримку фемінізму, тому що якщо жінка хоче щось зробити на підтримку фемінізму, вона може називатися феміністкою, да і це буде просто феміністична діяльність. Напевно, що профеміністична – це діяльність на підтримку фемінізму, але напевно, яка робиться чоловікам»*.

Також Респондент №5 зазначив: *«Профеміністична діяльність – це діяльність, простими словами, чоловіків, що підтримують феміністичні ідеї, рухають їх, тим чи іншим чином долучаються до них»*, що теж пояснює профеміністичну діяльність, як діяльність саме чоловіків. Але ось вже Респондент №6 говорив: *«Профеміністична діяльність – це діяльність, заходи, кроки спрямовані на поширення фемінізму. Це якщо простими словами, поширення фемінізму поширення ідей фемінізму у певному суспільстві»* і тут немає виділення того, що профеміністична діяльність – це саме діяльність чоловіків, а не жінок.

Треба зауважити, що термін «профеміністична діяльність», окреслений теоретично в цій роботі не має широкого вжитку серед респондентів, але їм інтуїтивно зрозумілий. В усіх респондентів є подібні розбіжності у визначенні профеміністичної діяльності. Деякі говорять, що це тільки діяльність чоловіків – інші не виділяють цього. Також деякі згадують цінності фемінізму, інші говорять тільки про ідеї фемінізму. Через це можна зробити висновок, що у цьому дослідженні чоловіки Києва, долучені до профеміністичної діяльності, скоріше згодні з загальним визначенням профеміністичної діяльності, яке було окреслене теоретично: **«Профеміністична діяльність – це активні дії, спрямовані на підтримку ідей фемінізму»**. Тобто попри такі проблеми у розумінні респондентів поняття «профеміністична діяльність», як не знання про термін до інтерв'ю, можна все одно сформулювати спільне визначення.

При цьому була наявна одна тенденція у відповідях респондентів щодо профеміністичної діяльності – важливість слова «профеміністична». Ті респонденти, які зазначали профеміністичну діяльність як діяльність чоловіків звертали увагу саме на цьому аспекті, бо вони вважають, що для феміністок було б коректно, щоб чоловіки долучені до профеміністичної діяльності називали себе саме профеміністами, а не феміністами. *«Ну, знову ж таки, враховуючи, що фемінізм це рух жінок і жінки-феміністки говорять, що чоловіки не можуть бути феміністами, а можуть бути лише профеміністами, то я поважаю їхню позицію. Не мені диктувати феміністкам, як може називатися чоловік, який підтримує фемінізм, існує логіка в тому, чому це правильно говорити*

профемініст. Я погоджусь, але в деяких випадках для простоти сприйняття я вживаю термін «фемініст»» (Респондент №2).

Можна побачити, що це питання особистого досвіду, бо ось, наприклад Респондент №1 зазначив, що йому краще, щоб використовувалось поняття «феміністична діяльність», адже в його оточенні феміністки йому казали себе називати феміністом: *«Це до речі доволі дивний термін. Цей профемінізм якби виник як відповідь на те, що чоловіки не можуть бути феміністами, тому я в принципі не сприймаю цей профемінізм як якесь належне значення, яке має існувати. Я би краще виділив «феміністична діяльність» і так би його вживав».*

Більшість респондентів зазначили, що вони особисто себе вважають феміністами, а не профеміністами, але для комфорту жінок-феміністок використовують термін «профемініст». Це є ще одним доказом, що чоловіки в профеміністичній діяльності не хочуть брати лідерство на себе і тому погоджуються з ідеями жінок у фемінізмі, хоча й не завжди згодні з ними, як в ситуації з Респондентом №2. Але одночасно є винятки, як Респондент №1, який говорить, що він є феміністом і навіть феміністки підтримують його у його баченні цього. На противагу, є Респондент №3, який вважає себе профеміністом, а не феміністом і тому йому не треба погоджуватися з твердженням, з яким він не згодний. Це може показувати, що потенційно може виникнути напруга у відмінностях самоідентифікації серед чоловіків, залучених у активну, діяльну підтримку руху.

Щодо виділення видів профеміністичної діяльності, то респонденти скоріше надавали коректні приклади. Наприклад, Респондент №1 зазначав, що профеміністичною діяльністю *«може бути пост в Фейсбуці, розсилання друзям або той самий похід на Марш Жінок».* Майже не було чіткого розділення на види. Хіба що Респондент №9 говорив про фальшиву і реальну профеміністичну діяльність, що різняться в залежності від мотивів. Реальна профеміністична діяльність має на меті реально допомогти розвитку фемінізму. Це, наприклад, діяльність в соціальних мережах або робота на законодавчому рівні у розширенні прав жінок. Водночас фальшива профеміністична діяльність має на меті,

наприклад, отримання популярності та підтримки. Прикладом фальшивої профеміністичної діяльності було названо діяльність акторки Брі Ларсон в соціальних мережах. За словами Респондента акторка використовує популярність фемінізму для привертання уваги й насправді їй немає діла щодо виправлення «реальних проблем в суспільстві». Це є цікавою класифікацією профеміністичної діяльності, яку не використовували інші респонденти, але яку треба брати до уваги у розборі розуміння профеміністичної діяльності чоловіками Києва долучених до профеміністичної діяльності.

Про те, чому профеміністична діяльність є важливою було багато думок. Наприклад, Респондент №5 сказав: *«Мені здається чим більше будуть долучено людей до цієї діяльності – тим більше прогресу ми досягнемо»*. Це була доволі коротка і чітка відповідь, що мала на меті акцентувати важливість досягнення цілей феміністичного руху.

З іншої сторони Респондент №2 зазначив: *«...я вважаю, що гендерні стереотипи, які здебільшого погіршують життя жінкам, але вони так само є гендерні стереотипи стосовно чоловіків. Що чоловіки не плачуть, і що чоловік повинен бути годувальником родини і повинен отут, хоч розбийся, але заробляє більше дружини. Я вважаю, що це шкідливо. Будь-які стереотипи гендерні – це шкідливо і тому, фактично, в даному випадку ми говоримо про права жінок, ... Від того, що жінки матимуть можливість краще себе реалізувати, виграють всі, ну тому, власне, важливо показати, що це не лише так звані жіночі проблеми. Це дійсно речі, які важливі для всіх»*. Тут акцент йде саме на вигоду долучення чоловіків до профеміністичної діяльності. Тобто для різних респондентів є різна важливість профеміністичної діяльності.

Узагальнюючи, у цьому дослідженні чоловіки Києва долучені до профеміністичної діяльності мають різне розуміння терміну «фемінізм», хоч і більшість визначають його як «рух за права жінок». Що ж до профеміністичної діяльності, то у цьому дослідженні чоловіки Києва долучені до профеміністичної діяльності не сходяться в деталях того, що є профеміністичною діяльністю, але загалом їхнє розуміння не суперечить теоретично сконструйованому, що

профеміністична діяльність – це активні дії, спрямовані на підтримку ідей фемінізму.

2.3. Мотиви долучення чоловіків м. Києва до профеміністичної діяльності та їх класифікація

Перед тим, як переходити до конкретних мотивів долучення чоловіків до профеміністичної діяльності, треба звернути увагу на діяльність якою взагалі займаються респонденти. Це є важливим для того, щоб сформулювати контекст в якому існують мотиви долучення респондентів до профеміністичної діяльності. Перед тим, як знати для чого респонденти щось роблять, треба знати що саме вони роблять. Треба також враховувати можливу та ймовірну ефективність дій респондентів на явище фемінізму та суспільство загалом у визначенні їх мотивів долучення до профеміністичної діяльності.

Якщо розглядати те, яку конкретну у цьому дослідження профеміністичну діяльність називали чоловіків Києва, можна отримати багато відповідей. Наприклад, Респонденти №1 та №6 виконують профеміністичну діяльність на законодавчому рівні. Респондент №1 говорив: *«Я працюю помічником народного депутата в Верховній Раді... переважно працюю з міжнародною політикою, зовнішньою політикою...»* Одночасно Респондент №6 зауважував, що він займається *«розробленням стратегій»* в законодавчій сфері.

Щодо іншої профеміністичної діяльності респондентів, можна виділити діяльність Респондента №2: *«...на своєму рівні намагаються говорити зі своїми знайомими. Фактично факт того, що я публічний профемініст і люди іноді у мене питають мою думку з приводу, чого ти того чи іншого, закидають іноді якісь провокативні питання, щоб почути, чи є якісь контраргументи про феміністів. І це один прояв, другий прояв те, що я намагаюся нести це в публічний дискурс в тому сенсі, що я іноді до мене звертаються по коментарі, ... Я, на жаль, не організуюю самостійно, ніяких таких активістських акцій, але я задоволенням приєднуюсь. ... Ну, власне, і знову ж таки, в тому році ми з*

видавництвом «Назва видавництва» випустили книжку коміксів «Назва видання». Я думаю, що це теж важливо...». Тобто це словесне та письмове розповсюдження ідей про фемінізм та інформування широких верств населення загалом.

Така діяльність наявна й у Респондентів №8 та №9. Респондент №9 описував свою діяльність як «*просвітництво ідей фемінізму*» та казав, що важливо знати як практично використовувати інформацію про фемінізм. На практичну важливість інформації про фемінізм звертав увагу також Респондент №6, який зазначав, що він займається розробкою стратегій. Відмінне у цих двох поглядах – те, що Респондент №6 концентрує увагу на важливості використання інформації проти патріархальної системи саме феміністками для досягнення своїх цілей, а Респондент №9 зазначає, що практичне використання інформації про фемінізм важливе для того, щоб люди в феміністичному русі могли й себе стримувати. Мається на увазі знати міри у своїх діях, що треба та можна робити, а що не треба і не можна робити. У Респондента №6 акцент був на конкретно важливості інформації для людей всередині руху, в той час, як Респондент №9 наголошував на перевагах для суспільства загалом. Це може показати, що Респондент №6 має більш ексклюзивні мотиви, в той час, як Респондент №9 – інклюзивні. Одному не так важлива взаємодія з іншими думками, а інший вважає це корисним для суспільства.

Ще необхідно виділити діяльність Респондента №3, який активно допомагає окремим жінкам. Наприклад, допомагав з судовими справами: «*допомагав одній жінці з розлученням з чоловіком*» або ж допомагав з переїздом знайомій жінці-феміністці. Такі дії не завжди характеризуються як профеміністична діяльність, але можна сказати, що це профеміністична діяльність на мікрорівні. Це є більш конкретним прикладом того, що у цьому дослідженні чоловіки долучені до профеміністичної діяльності бачать свою діяльність як допоміжну. В цьому випадку – це діяльність, яка не стоїть на першому плані, вона не така помітна та не така, що вважається вирішальною, але

це в будь-якому випадку діяльність, яка допомагає жінкам досягати своїх цілей в повсякденному житті й цілей фемінізму одночасно.

Іншою діяльністю Респондента №3 є поширення постів в соціальних мережах. Він та Респондент №5 займаються ще однією допоміжною діяльністю, яка вже є більш помітною, адже профеміністичні ідеї можуть швидше розповсюджуватись в мережі через саму сутність інтернету. Також Респондент №7 займається профеміністичною діяльністю, яка є ще більш активною, але вже поза мережею – участь у мітингах.

Респондент №4 має унікальну профеміністичну діяльність, бо під час своєї роботи він зазиває до репрезентативності серед жінок у його мистецтві. Ніякий інший респондент не займається поширення ідей репрезентативності, хоча вона має прямий вплив на працевлаштування жінок. За допомогою поширення ідей репрезентативності більше жінок можуть отримати роботу, що ближче наближає до рівності жінок з чоловіками в професійних сферах.

Треба ще зауважити, що ніхто з респондентів не займав лідерські позиції в феміністичних або профеміністичних організаціях, що, знову ж, вказує на те, що чоловіки Києва долучені до профеміністичної діяльності скоріше виконують допоміжну функцію. Вони не керують процесом, бо не вважають це правильним і це знижує імовірність наявності таких мотивів їх долучення до профеміністичної діяльності, як бажання влади.

Однією з тем, яку було обговорено з респондентами в ході дослідження, було виділення їхнього часу на профеміністичну діяльність. Дуже багато додав про фактори виділення часу Респондент №2. Він сказав: *«Ну впливаючи на це, мені потрапила на очі і чи я можу з цим зробити щось от вже і зараз. Тобто... якщо я розумію, що це не зовсім мій фах ... я ну уникаю коментувати, тому що я можу ляпнути щось ... мені навряд чи є що сказати, і тому фактично впливає чи є у мене компетенція, чи є в мене час і чи я про це дізнався. ... але якщо я бачу, що там, ну, умовно кажучи, без мене там не справляться, то ну я знаходжу тоді додатковий час, роблю якісь додаткові зусилля, навіть якщо мені це не зручно. Це я можу взяти день відпустки на роботі»*. Тобто одним з факторів

виділення часу респондентів є впевненість респондента у власній компетенції щодо конкретних тем фемінізму, в яких робиться якась діяльність. Тобто Респондент №2 визнає, що його знання фемінізму не є ідеальним і він може поступитися в цьому питанні жінкам-феміністкам.

Іншим же респондентам важливо скільки у них взагалі є вільного часу на долучення до профеміністичної діяльності. Для цих респондентів профеміністична діяльність не є найважливішою діяльністю в житті. Вони мають життя поза профеміністичною діяльністю і тому це може демонструвати, що профеміністична діяльність для них не є найбільш пріоритетною. Звичайно це не має вирішального впливу на їхні мотиви долучення до профеміністичної діяльності, адже вони в першу чергу вважають свою діяльність допоміжною і тому це логічно, що вони не ставлять першим в пріоритеті. Водночас, це контрастує з жінками-феміністками, які приділяють неймовірно велику частину свого часу профеміністичній діяльності. Респондент №2 наводив приклад однієї такої феміністки: *«Ну от власне Фемінізм УА, який багато років був єдиною спільнотою, він тримався на волонтерських потугах Марії Дмитрової, яка самотужки спільноту цю модерувала, яка самотужки знаходила цікавий контент, якісь посилання на якісь статті, на якісь блоги, тобто вона цим всім цікавилась у вільний від роботи час і не забувала ділитися в спільноті, завдяки чому інші люди могли не шерстити інтернет зранку до ночі, а просто перейти в Фемінізм УА погортати, що там Марія запостила. ... Я не знаю, звідки в Марії такі ну якби сили. ... І я, наприклад, ну, на таке точно не спромігся»*. Ніхто з респондентів не зазначав, що вони приділяють весь свій вільний час своїй профеміністичній діяльності, й тому можна припустити, що для них профеміністична діяльність якоюсь мірою є хобі.

Але є респонденти профеміністична діяльність яких є частиною їхньої загальної роботи. Це Респонденти №1, №4, №6, №8 та №9. Для Респондента №1 час який він приділяє профеміністичній діяльності на пряму залежить від його роботодавця і скільки часу він на це виділить. Для Респондента №4 це залежить від конкретних ситуацій на роботі, коли ефективно почати говорити про

репрезентативність. Для респондента №6, фактично, вся робота є долученням до профеміністичної діяльності й тому часу виділяється відповідно до того, скільки йому треба працювати. Для Респондента №8 час долучення до профеміністичної діяльності загалом залежить від стану в країні та грошової винагороди від роботи. Для Респондента №9 все залежить від конкретних ситуацій на роботі, коли ефективно почати говорити про фемінізм.

Треба зауважити, що для більшості з цих респондентів те, що вони можуть отримати фінансово від роботи не впливає на їхню мотивацію, але водночас Респондент №8 зазначив, що він може виділити більше часу на профеміністичну діяльність, якщо йому заплатять за цю роботу. Він зауважив: *«Мені легше займатися якоюсь правозахисною діяльністю коли мені за це платять. Я не займаюся нею, тому що мені за це платять, скажемо так, але коли ти працюєш в профеміністичній організації і ти не маєш де працювати, щоб забезпечувати себе, щоб мати там за що жити, то ти більше часу приділяє профеміністичній діяльності і ти більше про це думаєш, ти більше впливу робиш»*. Тобто для нього хоча профеміністична діяльність й не є єдиним джерелом заробітку, але це є одним з мотивом продовжувати займатися профеміністичною діяльністю і приділяти більше часу їй. Тому можна виділити перший мотив долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності. Щодо Респондента №8 можна сказати, що одними з його мотивів долучення до профеміністичної діяльності є **власний інтерес і особиста вигода**, що представляється його фінансовим інтересом заробити гроші. В цей же час цей мотив не можна назвати найголовнішим. Трохи далі буде сказано про інші мотиви долучення Респондента №8 до профеміністичної діяльності.

Говорячи про вигоду, можна сказати, що більшість респондентів вважають власну профеміністичну діяльність вигідною. Загалом значна більшість респондентів вважають, що їхня діяльність є вигідною скоріше морально аніж матеріально або фізично. Раніше йшлося про фінансову вигоду Респондента №8, але він зауважив, що йому, загалом, й морально вигідно займатися профеміністичною діяльністю незважаючи на те, скільки часу йому доведеться

витрачати на свою діяльність. Саме через це й можна скоріше сказати, що для Респондента №8 власний інтерес і особиста вигода є радше допоміжною мотивацією, аніж головною. Ті ж, хто зазначали, що їм взагалі не вигідно займатися профеміністичною діяльністю називали таку проблему, як безпеку. Загалом, згідно з респондентами, безпека є найбільшою проблемою в профеміністичній діяльності для них, адже є люди, які радикально налаштовані проти їхніх ідей і можуть застосувати сили проти них. Наприклад, Респондент №5 описав ситуацію, в якій люди з праворадикальних груп на маршах жінок вступили у конфронтацію з учасника маршу. Вони були озброєнні і це сприяло відчуттю дискомфорту респондента.

Респондент №5 згадав, що причиною його долучення до профеміністичної діяльності є особистий досвід дискримінації за іншою ознакою. Він зазначив, що через це у нього сформулювалися цінності, які спонукали його долученню до профеміністичної діяльності. Тобто можна сказати, що причиною долучення Респондента №5 до профеміністичної діяльності та другим мотивом долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності в цьому дослідженні є **міжсекторна перспектива та перспективи соціальної справедливості**, у формі того, що хоче соціальної перспективи до себе та дискримінованої групи, яку він представляє.

Водночас Респондент №5 зазначив, що продовжує долучатися до профеміністичної діяльності через своє оточення та цінності. Цінності у нього сформулювалися через його досвід з дискримінацією, яка сприяла його міжсекторній перспективі та перспективам соціальної справедливості, але зараз ці цінності підсилюють інший мотив – **союзництво та солідарність**. Тобто двома мотивами долучення до профеміністичної діяльності Респондента №5 є міжсекторна перспектива та перспектива соціальної справедливості, та союзництво й солідарність.

Для Респондента №8 причиною долучення до профеміністичної діяльності було названо знайомство з новими людьми, які підтримують фемінізм. Він зазначив: *«Я в принципі зацікавився фемінізмом знаходячись в Луганську,*

мешкаючи там в році сімнадцятому. До цього я мав упереджене ставлення щодо фемінізму та феміністок... але потім коли я познайомився ще в Луганську з дівчиною, яка позиціонувала себе як феміністку. Мені спочатку зацікавило з точки зору проблеми, про які я не знав», пізніше в інтерв'ю респондент зазначив, що ця дівчина – це зараз його дівчина і її думка про його діяльність для нього є найважливішою.

Через ці фактори можна припустити, що у Респондента №8 є ще один мотив долучення до профеміністичної діяльності – **особисті стосунки та досвід**, а саме через стосунки його зі своєю дівчиною. Це не означає, що без цього мотиву респондент не продовжив би своє долучення до профеміністичної діяльності, але загалом можна зробити припущення, що це один з мотивів. Також цей респондент зазначив, що він продовжує своє долучення до профеміністичної діяльності через своє бажання розв'язувати феміністичні проблеми в суспільстві, тому можна сказати, що ще одним мотивом його долучення до профеміністичної діяльності є союзництво та солідарність.

Загалом в Респондента №8 є три різні мотиви долучення до профеміністичної діяльності – власний інтерес і особиста вигода, особисті стосунки та досвід, союзництво та солідарність.

Щодо інших респондентів, то вони явно долучені до профеміністичної діяльності через свої цінності та тому, що вони вірять, що роблять правильну річ. Респондент №2 сказав: *«І коли я зрозумів, що от є така проблема, яку я не помічав про те, що у жінок менше можливості для реалізації своїх прав, лише тому, що вони жінки, я зрозумів, що це виклик. Мені тоді було – 2008-ий – мені було 27, вже, в принципі, не підліток, але, все ж, ще тоді хотілося змінювати світ на краще, і я вирішив, що це достатньо вагома проблема, щоб спробувати змінити ситуацію»*. Подібні слова можна почути від решти респондентів. Отже, у цьому дослідженні мотивом долучення решти чоловіків Києва до профеміністичної діяльності є союзництво та солідарність через цінності, які у них сформулювалися на протязі життя. Їх мотиви можна вважати найбільш

благородними, адже вони долученні до профеміністичної діяльності адже вважають це правильним.

Загалом, серед раніше згаданих мотивів долучення чоловіків до профеміністичної діяльності не згадувались професійне просування та визнання. Отже, для цього дослідження мотивами долучення чоловіків до профеміністичної діяльності є: **союзництво та солідарність; власний інтерес і особиста вигода; особисті стосунки та досвід; міжсекторна перспектива та перспективи соціальної справедливості.**

Узагальнюючи, у цьому дослідженні чоловіки Києва долучені до профеміністичної діяльності мають різне розуміння терміну «фемінізм», хоч і більшість визначають його як «рух за права жінок». Що ж до профеміністичної діяльності, то у цьому дослідженні чоловіки Києва долучені до профеміністичної діяльності не сходяться в деталях того, що є профеміністичною діяльністю, але загалом вони згодні, що профеміністична діяльність – це активні дії, спрямовані на підтримку ідей фемінізму. Було визначено, що різноманітні фактори впливають на формування та стійкість мотивів долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності. Дуже важливим явищем в мотивах чоловіків Києва, долучених до профеміністичної діяльності, згідно з цим дослідженням, є особисті цінності чоловіків, які в більшості й мотивують їх. У цьому дослідженні мотивами долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності є союзництво та солідарність; власний інтерес і особиста вигода; особисті стосунки та досвід; міжсекторна перспектива та перспективи соціальної справедливості. Якщо порівнювати отримані результати із класифікацією мотивів, що була сформована теоретично, впадає у очі, що професійне просування та визнання не фігурують серед мотивів, характерних для респондентів цього дослідження.

ВИСНОВКИ

Протягом дослідження було виконано всі дослідницькі завдання. Узагальнено, що фемінізм – це соціальний рух, ціллю якого є здобуття рівності і рівноправ'я жінок та чоловіків, при досягненні чого суспільство загалом набуває змін. При цьому ідентифіковано три форми фемінізму: ліберальний, радикальний та соціалістичний (марксистський). Відокремлюють три хвилі фемінізму, хоча історія явища і почалась раніше цих хвиль. Фемінізм першої хвилі починається від суфражизму та триває приблизно до другої світової війни, коли жінки, так званого, західного світу добилися свого; теоретичним підґрунтям фемінізму другої хвилі або «неофемінізму» став жіночоцентризм, який пов'язували із політичною, громадською, соціальною активністю жінок; а прибічники фемінізму третьої хвилі не вказують, ким жінка має бути, тут, радше, робиться наголос на те, ким вона може бути.

З'ясовано, що мотиви долучення чоловіків до профеміністичної діяльності протягом історії фемінізму змінювалися і були сформовані рядом особистих, політичних і соціальних факторів. У той час як деяких чоловіків спонукало бажання підтримати знайомих жінок, інших надихали феміністські ідеали та бажання боротися з гендерною нерівністю, окремі мали на меті отримати особисту вигоду від підтримки цього явища. Загалом, було багато різних мотивів долучення до профеміністичної діяльності у різних хвилях фемінізму. В роботі була зроблена спроба класифікувати мотиви долучення чоловіків до профеміністичної діяльності згідно з опрацьованими дослідженнями: союзництво та солідарність, власний інтерес і особиста вигода, професійне просування та визнання, особисті стосунки та досвід, міжсекторна перспектива та перспективи соціальної справедливості.

Визначено те, що у цьому дослідженні чоловіки Києва долучені до профеміністичної діяльності мають різне розуміння терміну «фемінізм», але узагальнюючи можна зробити висновок, що вони визначають його як «рух за

права жінок». У визначення профеміністичної діяльності у цьому дослідженні чоловіки не сходяться в деталях, але, загалом, вони мають однакове бачення того, що профеміністична діяльність – це активні дії, спрямовані на підтримку ідей фемінізму.

Було з'ясовано різноманітні фактори, які впливають на формування та стійкість мотивів долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності. Дуже важливим явищем в мотивах учасників цього дослідження, є особисті цінності чоловіків, які в більшості й мотивують їх. У цьому дослідженні мотивами долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності є союзництво та солідарність; власний інтерес і особиста вигода; особисті стосунки та досвід; міжсекторна перспектива та перспективи соціальної справедливості. В той же час, професійне просування та визнання не є одним з різновидів мотивів долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Вікторія Гришко, Світлана Лівчук. (2021). *Історичні передумови формування гендерної нерівності у суспільстві. Підприємництво, господарство і право.* №2. С. 141-145. Режим доступу: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/28.pdf>
- Гомілко О. (2022). *Філософський енциклопедичний словник. Фемінізм.* Режим доступу: <https://slovnyk.me/dict/fes/%D1%84%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC>
- Деркач Олександр. (2022). Курсова робота «*Ставлення студентів чоловічої статі НаУКМА до фемінізму*»
- Cambridge Dictionary. (2023). *Progressive.* (переклад з англійської мови). Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/progressive>
- Конціцка Г. (2016). *Концепція "жіночоцентризму" як теоретична основа "другої хвилі" фемінізму* / Г. Конціцка // Гілея: науковий вісник - Вип. 114. - С. 319-322. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_114_84
- Левенець Ю. (голова), Шаповал Ю. (заст. голови) та ін.. (2011). *Політична енциклопедія.* Парламентське видавництво. С. 808. Режим доступу: <https://archive.org/details/Politychna/page/n747/mode/2up>
- Романюк А. (2009). *Політична доктрина фемінізму у ХХ ст.* // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Філософія. Вип. 13. – Ужгород: Вид-во Ужгородського національного ун-ту “Говерла”. С. 344-350
Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13955/1/%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%86%D0%A2%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%90%20%D0%94%D0%9E%D0%9A%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%9D%D0%90%20%D0%A4%D0%95%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%97%D0%9C%D0%A3%20%D0%A3%20%D0%A5%D0%A5%20%D1%81%D1%82..pdf>

- Теленга, І. О. (14 травня 2020 р.) *Фемінізм як соціально-психологічне явище* / І. О.Теленга // *Соціально-психологічні технології розвитку особистості* : зб. наук. праць за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів/ ред. колегія : А. М. Яцюк, Н. О. Олейник, В. В. Мойсеєнко та ін. – Херсон : ФОП Вишемирський В.С. С. 360-363. Режим доступу: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/10689/%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B3%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%281%29.pdf?sequence=2
- Шевченко, З. В. (Уклад.). (2016). *Словник гендерних термінів*. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. Режим доступу: <http://a-z-gender.net/ua/feminnist.html>
<http://a-z-gender.net/ua/maskulinnist.html>
- Adams, M., & Blumenfeld, W. J. (переклад з англійської мови) (2019). Men and masculinities in feminist theory and practice. In *The Palgrave handbook of male psychology and mental health* (pp. 585-601). Palgrave Macmillan.
- Baehr, Amy R. (Spring 2021 Edition). (переклад з англійської мови). *Liberal Feminism*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Edward N. Zalta (ed.)
Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/feminism-liberal/>
- Вах, Е. В. (переклад з англійської мови) (1913). *The fraud of feminism*. Grant Richards.
- Camille Cottais. (Translated to English by Caroline Felner (переклад з англійської мови). (2020). *Liberal Feminism*. Institut du Genre en Géopolitique. 9 P. Режим доступу: https://igg-geo.org/wp-content/uploads/2021/08/IGG_CCottais_Liberal_feminism2020.pdf
- Camille Cottais. (Translated to English by Caroline Felner (переклад з англійської мови)). (2020) *Marxist and socialist feminism*. Gender in Geopolitics Institute. 9 P. Режим доступу: <https://igg-geo.org/wp-content/uploads/2021/04/Technical-Sheet-Marxist-and-socialist-feminism.pdf>
- Camille Cottais. (Translated to English by Caroline Felner (переклад з англійської мови). (2021). *Radical feminism*. Gender in Geopolitics Institute. 12 P. Режим

доступу: <https://igg-geo.org/wp-content/uploads/2021/04/Technical-Sheet-Radical-feminism.pdf>

- Connell, R. W. (переклад з англійської мови) (2014). Masculinities and globalization. *Men and masculinities*, 17(3), 246-271.
- Downing, L. J., & Roush, K. L. (переклад з англійської мови) (2019). Feminist ally development and identity: A longitudinal examination of male college students. *Psychology of Men & Masculinities*, 20(2), 267-277.
- Erstein, B. (переклад з англійської мови) (1970). Wage equity for women: The role of male unionists. *Industrial Relations*, 9(3), 254-265.
- Erstein, C. F. (переклад з англійської мови) (1970). *Women in unionism: An historical and comparative study*. Prentice-Hall.
- Flexner, E. (переклад з англійської мови) (1996). *Century of struggle: The woman's rights movement in the United States*. Harvard University Press.
- Flood, M. (переклад з англійської мови) (2017). *Engaging men and boys in violence prevention*. Palgrave Macmillan.
- Graham, S. A. (переклад з англійської мови) (2011). *Frederick Douglass and the woman question*. University of Illinois Press.
- Graham, S. (переклад з англійської мови) (2011). Lucy Stone and Henry Blackwell: The making of a suffragist power couple. *Journal of Social History*, 45(2), 420-445.
- Hoffman, J. (2001). (переклад з англійської мови) *Defining Feminism. Politics*, 21(3), 193–195. Режим доступу: <https://doi.org/10.1111/1467-9256.00151>
- Hooks, B. (переклад з англійської мови) (2015). *Feminism is for everybody: Passionate politics*. Routledge.
- Hooks, B. (переклад з англійської мови) (1984). *Feminist theory: From margin to center*. South End Press.
- Ian Thomsen. (переклад з англійської мови). (June 3, 2019). *She told the forgotten story of the suffragist who outmaneuvered president Wilson*. News Northeastern. Режим доступу: <https://news.northeastern.edu/2019/06/03/how-suffragist->

[alice-paul-outmaneuvered-president-woodrow-wilson-to-create-the-19th-amendment-one-century-ago/](#)

- Kaufman, M. (переклад з англійської мови) (2017). *Cracking the armour: Power, pain and the lives of men*. Routledge.
- Kervin, M. L., & Baucorn, K. J. W. (переклад з англійської мови) (2018). Do men belong in feminism? Examining men's feminist self-identification and their allyship behaviors. *Psychology of Men & Masculinities*, 19(3), 396-405.
- Kimmel, M. S. (переклад з англійської мови) (2007). A brief history of men and feminism. In M. S. Kimmel, & M. A. Messner (Eds.), *Men's lives* (pp. 440-444). Pearson.
- Kimmel, M. S. (переклад з англійської мови) (2007). *A man's place: Masculinity and the middle-class home in Victorian England*. Routledge.
- Kimmel, M. S. (переклад з англійської мови) (2017). *Angry white men: American masculinity at the end of an era*. Nation Books.
- Kimmel, M. S. (переклад з англійської мови) (1987). *Changing men: New directions in research on men and masculinity*. Sage Publications.
- Kimmel, M. S. (переклад з англійської мови) (2007). *The gendered society reader*. Oxford University Press.
- Koedt, A. (переклад з англійської мови) (1968). The myth of the vaginal orgasm. *Notes from the second year: Women's liberation*, 82-86.
- Krolokke, C. (переклад з англійської мови) (2018). *Engaging men in feminist social change*. Routledge.
- Lennon, J., & Ono, Y. (переклад з англійської мови) (1972). *Woman is the nigger of the world*. Apple Records.
- Lerner, G. (переклад з англійської мови) (1986). *The creation of feminist consciousness: From the middle ages to eighteen-seventy*. Oxford University Press.
- Lerner, G. (переклад з англійської мови) (1986). *The majority finds its past: Placing women in history*. Oxford University Press.

- McCammon, H. J. (переклад з англійської мови) (2016). *Anti-suffrage activism in the United States: Origins and political implications*. Routledge.
- Messner, M. A., & Sabo, D. (переклад з англійської мови) (2019). *Guys, boys, men, and masculinity: Changing masculinities and men's lives*. Sage Publications.
- Messner, M. A. (переклад з англійської мови) (2016). *Some men: Feminist allies and the movement to end violence against women*. Oxford University Press.
- Mill, J. S. (переклад з англійської мови) (1869). *The subjection of women*. Longmans, Green, Reader, and Dyer.
- Oxford Learner's Dictionaries (2023) *Definition of 'feminism'* (переклад з англійської мови). Режим доступу: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/feminism?q=feminism>
- Sarah Pruitt. (переклад з англійської мови). (March 11, 2022). *What Are the Four Waves of Feminism?* History. Режим доступу: <https://www.history.com/news/feminism-four-waves#fourth-wave-present-day>
- Webster's Dictionary. *Social movement*. (переклад з англійської мови). Режим доступу: <https://www.webster-dictionary.org/definition/social%20movement>
- Weiyi Cai and Scott Clement. (переклад з англійської мови). (Jan. 27, 2016). *What Americans think about feminism today*. Washington Post. Режим доступу: <https://www.washingtonpost.com/graphics/national/feminism-project/poll/>

ДОДАТОК А. ГАЙД ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕРВ'Ю

Привіт, мене звати Деркач Олександр і я проводжу дослідження щодо мотивів долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності.

Твоя участь у дослідженні є дуже важливою для мене, тому дякую, що погодився виділити час.

Ще попрошу дозволу записати це інтерв'ю на відео для якіснішого проведення інтерв'ю. Твоє ім'я нікуди не буде оприлюднено, сторонні люди ніде не побачать твоєї персональної інформації, вся інформація буде використовуватися тільки в межах дослідження. Чи можу я записати наше інтерв'ю?

Мені важливо почути твою думку щодо теми фемінізму, тому прошу відповідати на всі питання чесно та розгорнуто. Водночас ти можеш не відповідати на якесь питання, чи взагалі припинити нашу розмову у будь-який момент, якщо захочеш.

Можемо починати?

Блок 1. Розуміння фемінізму.

Розкажи чим ти займаєшся по життю.

Як ти пояснюєш для себе поняття «фемінізм»?

Які форми фемінізму ти знаєш?

Як ти ставишся до кожного з них?

Які, на твою думку, форми є найважливішими?

Які хвилі фемінізму ти знаєш?

Як ти ставишся до кожної з них?

Яка з них мала найбільший вплив на суспільство?

Чому?

Яка, на твою думку, є найважливішою?

Чи ти стикаєшся з фемінізмом окремо від твоєї діяльності?

Як?

Чи є у твоєму оточенні, поза твоєю профеміністичною діяльністю, представники феміністичного руху?

Чи для тебе у спілкуванні є значення чи людина представник феміністичного руху?

(Якщо «так») Чому для тебе це має значення?

Блок 2. Розуміння профеміністичної діяльності

Як би ти пояснив значення терміну «профеміністична діяльність»?

Які ти можеш виділити різновиди профеміністичної діяльності?

Які з них ти можеш назвати кращими або важливішими за інші?

Чому на твою думку профеміністична діяльність є важливою?

Блок 3. Профеміністична діяльність респондента

Якою профеміністичною діяльністю ти займаєшся?

Скільки уваги ти приділяєш своїй профеміністичній діяльності?

Які фактори впливають твоє виділення часу профеміністичній діяльності?

Чи хотів би ти приділяти більше часу своїй профеміністичній діяльності?

(Якщо «ні») Чи хотів би ти приділяти менше часу своїй профеміністичній діяльності?

Чи хотів би ти займатися ще якоюсь профеміністичною діяльністю?

Чому?

(Якщо «так») Якою ще профеміністичною діяльністю ти хотів би почати займатися?

Чому саме цієї?

Блок 4. Мотиви долучення

Розкажи про те, за яких обставин ти почав займатися профеміністичною діяльністю

Чому взагалі вирішив займатися профеміністичною діяльністю?

Які б найголовніші фактори у твоєму рішенні ти назвав би?

Чому вони найголовніші?

Що спонукає тебе продовжувати займатися профеміністичною діяльністю?

Що ти назвав би найкращим аспектом у твоїй профеміністичній діяльності?

Які емоції є найбільш наявними під час твого зайняття профеміністичною діяльністю?

Які є проблеми у твоїй профеміністичній діяльності?

Чому це є проблемами?

Що можеш виділити як найбільші проблеми?

Чому вони більші ніж інші проблеми?

Чи тобі особисто вигідно займатися профеміністичною діяльністю?

Чому?

Думка яких людей про твою діяльність є найважливішою для тебе?

Чому них?

Як ти вважаєш, чому чоловіки долучаються до профеміністичної діяльності?

Як би ти порівняв своє долучення до профеміністичної діяльності та долучення до профеміністичної діяльності чоловіків загалом?

Як би ти порівняв свої мотиви долучення до профеміністичної діяльності та мотиви долучення до профеміністичної діяльності чоловіків загалом?

Які є проблеми у долученні чоловіків до профеміністичної діяльності загалом?

Як їх можна виправити на твою думку?

Як ти бачиш розвиток профеміністичної діяльності серед чоловіків?

Які б покращення у своїй діяльності ти б хотів побачити у майбутньому?

Гаразд, це було останнє змістовне питання, далі лишається короткий соціально-демографічний блок. Можливо ти хотів би додати щось, про що ми не поговорили?

Блок 5. Соціально-демографічні ознаки

Чи є ти частиною якоїсь феміністичної/профеміністичної організації?

(Якщо «так») Яких?

Скільки тобі повних років?

Який сімейний статус?

Чи є діти?

Яка у тебе освіта?

Яка сфера роботи?

Яке місце твого народження?

Добре. Дякую тобі за проведення інтерв'ю.

ДОДАТОК Б. ТРАНСКРИПТ ПРОВЕДЕНОГО ІНТЕРВ'Ю

Ім'я Інтерв'юера – Деркач Олександр Олександрович

Кодове Ім'я респондента – Респондент №2

Дата проведення інтерв'ю – 01.05.2023

Час проведення – 1 година 34 хвилини і 50 секунд

[00:00:00] Інтерв'юер: Добрий день, мене звати Деркач Олександр і я проводжу дослідження щодо мотивів долучення чоловіків Києва до профеміністичної діяльності. Ваша участь у дослідженні є дуже важливою для мене, тому дякую, що погодилися виділити час. Ще попрошу дозволу записати це інтерв'ю на відео для якіснішого проведення інтерв'ю. Ваше ім'я нікуди не буде оприлюднено, сторонні люди ніде не побачать вашої персональної інформації, вся інформація буде використовуватися тільки в межах дослідження. Чи можу я записати наше інтерв'ю? Мені важливо почути вашу думку щодо теми фемінізму, тому прошу відповідати на всі питання чесно та розгорнуто. Водночас ви можете не відповідати на якесь питання, чи взагалі припинити нашу розмову у будь-який момент, якщо захочете. Можемо починати?

[00:01:22] Респондент: Так, так, так.

[00:01:25] Інтерв'юер: Ну по-перше, щоб я вас хотів попросити, скажіть, будь ласка, чим ви займаєтесь по життю?

[00:01:35] Респондент: Ну взагалі я за освітою журналіст-міжнародник. Я закінчив Дніпропетровський Національний Університет, але на п'ятому курсі на практику я потрапив в Київ. Тоді це був Державний Комітет Сім'ї, Молоді Та Спорту в прес службу і власне там якраз єдина працівниця пішла в декрет і мене запросили залишитись після проходження практики. І власне, я працюю здебільшого в комунікаціях, але в 2008 році якраз я познайомився, ну мене з міністерства відправили на тренінг якраз по правам жінок і я ну враховуючи, що я жив, виріс з двома братами, у мене рідних сестер не було і в принципі мама померла, мені я був у дев'ятому класі, ну я не дуже помічав те, що щось не так з

справами жінок і ну в принципі не замислювався на це і от на цьому тренінгу мені ну якби відкрилися очі, я почав там дискутувати, мене в результаті запропонували піти працювати в програму розвитку ООН в гендерний проект комунікаційний. Ну і власне, тоді я мені дійсно стало дуже цікаво цікаво ця тема у мене на той момент не було дітей. Я подумав, що ну, було б несправедливо, якби от мої доньки, якщо вони народяться, вони будуть там отримувати меншу зарплату, лише тому, що вони жінки не тому, що вони там гірше працюють там, чим менше часу приділяють роботі, просто тому, що вони жінки, їм можна, так менше. Ну для мене це було певною такою персональною мотивацією. Я перейшов працювати тоді в програму розвитку ООН. Це був проект, він тривав 3 роки, закінчився наприкінці 2011 після того я ну працював не ну, якби в темі не пов'язані і не пов'язані з гендером. Потім трошки працював в громадській організації “Український жіночий фонд”, яка в принципі ну, якби профеміністична. Зараз я знову повернувся в програму розвитку ООН. Моя діяльність зараз не пов'язана напряду ну, тобто проект, якому я працюю, він не є там суто гендерним, але враховуючи мій бекграунд. Тому що я профемініст і в принципі публічний профемініст, то мене доволі часто запрошують на якісь заходи, і моя організація мене туди відправляє в статусі співробітника. Ну якби програму розвитком ООН, тому що це співпадає з цінностями організаціями. Тобто я зараз не не працюю по темі гендеру, але продовжую, як би з 2008 року активно цікавитись по можливості. Проявляти якусь активність, які, можливо, якимось активізмом долучаюся до якогось активізму і, ну, я вважаю, що це моя така не ну якби не основна, але важлива частина, якби мого життя.

[00:05:01] Інтерв'юер: Угу, зрозумів, а як ви пояснюєте для себе поняття “фемінізму”?

[00:05:09] Респондент: Ну фемінізм – це насправді рух за права жінок. Тобто не можна говорити, що ну от гендерна рівність да – це стан, коли і чоловіки, і жінки рівні в правах. Фемінізм – це в жодному разі не рух за рівні права чоловіків, це все ж таки рух за права жінок, але враховуючи ситуацію з правами жінок, то це очевидно, що саме ну жінки стикаються з значно більшою

кількістю проблем і власне права жінок в першу чергу потребують ну того, щоб за них боролися да, щоб вирівняти цю ситуацію. Але, безумовно, фемінізм – це рух за права жінок.

[00:06:01] Інтерв'юер: Зрозумів вас, а які форми фемінізму ви знаєте?

[00:06:07] Респондент: Ну фемінізм може проявлятися абсолютно різний, є академічний. Це, коли розробляються гендерні студії. Є в фемінізм, який я би ну прояви да фемінізм, я би сказав, що активізм – це теж дуже важлива частина, тому що лише в академічних ну іноді деякі речі неможливо вирішити без впливу суспільного тиску. Який краще помітний на вулиці, тому що от власне фемінізм в Україні з'явився ще з початку дев'яностих ще Соломія Павличко, ну не лише Соломія Павличка, Павличка Віра є в і в тому числі із Могілянки представниці вони фемінізм, якби почали досліджувати і вивчати, розробляти в Україні, але він дійсно залишався дуже довго таким академічним. І мені здається, вже після двохтисячних з'явилися у нас такі низові організації активісток, які почали власне якісь ну виносити це на вулицю, пояснювати це не лише філософськими концепціями, а і якісь прикладні речі пояснювати, чому це важливо для кожної жінки і, власне, це теж важливо. Якщо говорити про те ну про течі, то це ну трошки інше питання. Чи правильно я ну відповідаю про формати?

[00:07:44] Інтерв'юер: Ну я взагалі мав на увазі течії саме.

[00:07:49] Респондент: Ну якщо течі, то... я напевно себе перераховуюсь до прибічників ліберального фемінізму. Це якраз фемінізм рівності, але, безумовно, є і радикальний фемінізм, і я дуже сильно ціную представниць радикального фемінізму в Україні. Я з ними, власне знайомий, і вони ну теж коректно ставляться по відношенню до мене і знову ж таки, я розумію, що претензії, які висувають радикальні феміністки, це не претензії до мене особисто, це претензії до патріархальної системи, яка існує, власне, вони борються з патріархатами, а не зі мною особисто я прекрасно розумію про що мова. Ну а в принципі течій фемінізму багато зараз, знову ж таки, було класично вважається, що є три хвилі фемінізму вже говорять, що можна говорити про постфемінізм, хоча я, чесно кажучи, думаю, що ми ще не дійшли до того етапу, коли ми можемо говорити,

що фемінізм уже відбувся, і нам потрібно говорити про постфемінізм, але знову ж таки, говорячи про фемінізм варто пам'ятати про те, що це дуже різно... ну не різнобарвну, це така дуже різнопланова різнопланове явище, тому що фактично третя хвиля фемінізму з'явилася через те, що з'явилися люди, які не погоджувалися з твердженнями представниць другого хвилі фемінізму і власне друга хвиля не закінчилася, тому що радикальні феміністки вони себе і в принципі та числять швидше до другої хвилі, але і третя хвиля вже не здатна дати відповіді на всі проблеми на всі питання, які постають. Тому дійсно з'являються вже все нові і нові течії, і я, чесно кажучи, останній, мабуть, пару років не дуже слідкую за тим, чи з'явилася якась нова класифікація, але фактично, ну рух дуже динамічно розвивається. І з одного боку, це прекрасно, що жінки можуть знайти ну ту течію, яка більше відповідає їхнім якимось внутрішнім відчуттям, але з іншого боку, це є дуже велика проблема, тому що в Україні загалом суспільстві не дуже хороший, ну не дуже позитивний імідж у фемінізму і через те, що представниці різних течій вони між собою дуже часто сваряться, наприклад, наприклад, точка зору на проституцію, яка є підставою для дуже великих конфліктів всередині феміністичної спільноти. Це якраз те, що не дає феміністкам в Україні об'єднатися заради ну якогось більш ефективного досягнення мети. Ну от Стамбульська Конвенція це, мабуть, єдине в чому українські феміністки зійшлися і працювали в цьому напрямку, але насправді це велика проблема тому, що мало того, що в нас ще є так звані жіночі організації, які ну такі олдскульні, які ще створилися в дев'яностих або й до дев'яностих і от ці організації не завжди себе готові назвати феміністичними. А на додаток до жіночих не феміністичних організацій є ще феміністичні, які, знову ж таки, між собою дуже часто сваряться і... ну якби не не готові працювати в заради досягнення спільної мети, і це і це роз'єднує, це дуже погано, тому що цим користується, наприклад, у нас є приклад ради церков, коли різні церкви і конфесії об'єднуються для того, щоб там боротися з гендерної ідеології, як вони це називають і це, до речі, приклад, який феміністкам мали би уважно розглянути, тому що рада церков, незважаючи на свої абсолютно дрімучі

аргументи, вони доволі ефективно працюють там із з владою на місцевому рівні і свого часу у верховній раді. Тому мені здається, феміністкам тут є чому повчитися. Я, мабуть, в сторону відійшов від вашого запитання.

[00:12:34] Інтерв'юер: Ну можливо трохи, але це взагалі гарна інформація. А ось про течії до самого фемінізму, бо якось сказав втечі, то ви назвали б ось, які ви знаєте, це радикальний і ліберальний.

[00:12:51] Респондент: Ну є ще є ще, наприклад, фемінізм так званий сепаратистський. Він у нас не дуже не дуже сприймається на звуки, у нас в принципі я не чув, щоб він був, ну, щоб він проявлявся. Сепаратистський фемінізм – це попри те, що взагалі не треба мати з чоловіками жодних справ і з ними не, ну не перетинатися. Це трошки інше. Плюс саме, мабуть, зараз ну не те що модне, але найбільш актуальний, якщо я правильно розумію, це інтерсекційний фемінізм, це якраз нова хвиля, умовно нова хвиля людей, які не погоджуються та да з більш консервативними, скоріше більш радикальними поглядами і були ну насправді, я свого часу читав дуже уважно книжку Тамари Марценюк і цікавився, бо робив там для деяких курсів вибірку, але враховуючи, що, мабуть, в Україні все ж таки найбільше представлені ліберальний, інстерсекційний і радикальний, то мабуть, для України оці три найбільш найбільш актуальні.

[00:14:15] Інтерв'юер: А як ви ставитесь до кожного з цих форм?

[00:14:21] Респондент: Ой, ви знаєте я нормально ставлюся, тому що це тут знову ж таки питання того, що я –чоловік, я по великому рахунку може бути лише профеміністом, і тут треба бути дуже обережним, тому що ну, я погоджуюсь з тим, що чоловіки не повинні диктувати жінкам який фемінізм правильний і як з ним, ну і що вони там повинні сповідувати, але в такому випадку доводиться, знаєте, проскальзувати між крапельками, тому що у мене є знайомі радикальні феміністки, які за шведську модель топлять та й говорять, що ті люди, які виступають за легалізацію проституції – це проститутори і це торгівля людьми, але водночас у мене є люди і з там з інтерсекційного фемінізму, які говорять, що жінка має право, якщо вона ініціює і свідоме рішення, і я

насправді все ж таки схилиюсь до того, що... ну мені все ж таки здається, що шведська модель все ж таки вона більш правильна. І вона не суперечить не суперечить, ну тому що жінка могла би займатися цим. Тобто тут швидше йдеться про те, що в рамках існуючої моделі більше страждає жінка да, аніж клієнт. Фактично ну жінка залишається в цьому в такому замкнутому колі, але ну от я ж говорю, що я як чоловік, все ж таки ну буває важко, тому що я поважаю всіх феміністок і всі течії і свого часу вийшла колонка. Не згадаю зараз. Американські чи британські феміністка яка говорила про те, що чоловіків не потрібно пускати в фемінізм і я, коли вперше прочитав я трошки обурився, а потім я зрозумів, що вона права, тому що чоловіки, насправді вони ну швидше мали би працювати з іншими чоловіками, пояснювати іншими чоловіками в чому справа, а не влазити і на себе б перетягувати да там у ковдру, тому що в мене ну теж ну там така аргументація була, що всі починають робити ну там... скидку на те, що от він про нас сидить, і коли там жінки обговорюють які проблеми вони мають, ну на системному рівні з чоловіками вони говорять там чоловіки, там агресори, і там бачить, що сидить там Коля він каже, ну всі, окрім Колі конечно. І там, а там всі чоловіки там схильні, там до там експлуатації жінок, дома нічого не хочуть робити. Ну, звичайно, всі окрім Колі. Ну і от оце наявність цього чоловіка вона, ну вона заважає жінкам вільно висловлювати свої свою там позицію і свої якісь думки, бо вони постійно ну бояться там його не образити, тому це ну дуже сильно впливає на весь рух, і я зрозумів, що це правда. І більше того, у мене був особистий такий приклад, бо я деякий час ходив на феміністичний книжковий клуб, і там я був єдиним, здається, чоловіком і жінки обговорювали книжки і, безумовно, рефлексували там про якісь свої проблеми, от наводили приклади, що там ця книжка актуальна, бо в моєму житті і от було абсолютно та сама ситуація, коли вони кожен раз, коли вони хотіли згадати якийсь приклад про якогось чоловіка в їхньому житті, який був ну козел, вони завжди переді мною вибачилися, і я ну на другій зустрічі зрозумів, що, мабуть, я на третя вже не прийду, тому що це от якраз та ситуація, яка була описана в статті. І минулого року я разом з двома ілюстраторами написали книжку коротка

історія українського фемінізму. Я фактично ми зробили там замальовку на основі тієї статі, тому що я погоджуюсь, що це, ну якби це дійсно правда і чоловікам якби... ну не варто аж занадто активно влазити до жінок. У мене знову ж таки був приклад, коли один хлопець прийшов в феміністичну групу, сказав: “Клас, я там фемініст”, йому сказали: ну супер, ми тебе вітаємо в нашій спільноті, тільки ну правильно казати профемініст”. Боже якийсь срач він влаштував: “Що ви що ви мені тут розказуєте? Я краще знаю як”. Ну коротше, прийшов підтримати жінок і з ними розсварився в перші ж там 10 хвилин, і на цьому я так розумію його доля фемініста закінчилася тому що, ну, я розумію, що іноді хочеться мати якусь підтримку да і враховуючи, що фемінізм це все ж таки рух за права жінок, то тут більше жінок, безумовно, фемінізмі і, звичайно, тобі хочеться іти туди, де люди говорять про фемінізм, але чекати на те, що тебе будуть там гладить по голові і казати боже, який ти молодець, ну цього не варто, бо все ж таки жінки зібралися вирішувати свої проблеми. Не не, не ти прийшов свої проблеми вирішити жінки тут свої проблеми вирішують і чекати, як це кажуть на емоційне обслуговування, вимагати, щоб тебе тут хвалили і казали: “Боже, який ти молодець, що ти фемініст” – це некоректно. І тому ну така нелегка доля українського профемініста, але ну, я вважаю, що чоловік, який приходить профемініст, він повинен пам'ятати, що він туди приходить і як людина, яка підтримує, а не диктує, і тому, якби я, повертаючись до вашого питання. Тому я вважаю, що якби я маю бути за всі прояви фемінізму і якби я не мав права їх ну якимось чином там критикувати.

[00:20:43] Інтерв'юер: Зрозуміло, і тобто просто щоби узагальнити, то ви б сказали, що ви не самі профемініст, а не фемініст?

[00:20:56] Респондент: Насправді, і знову ж таки, як людина, яка комунікаційник, мене завжди вчили говорити до людей простішою мовою, щоб вони всі розуміли, і коли я знаходжуся не в професійній спільноті, то я говорю “фемініст”, тому що людям оце приставка “про-” вона їх збиває. Вони не розуміють, що це, чи це професійний феміністки, це якийсь іще ну там фемініст, і коли мені важливіше, щоб мене ну краще зрозуміли, то я говорив, що я фемініст.

Але коли знаходжуся я ну там в спільноті феміністок, для яких це ну чутливе питання, то тоді я називаюсь правильно, як і має бути, я говорю, що я профемініст.

[00:21:41] Інтерв'юер: А ви самі себе ідентифікуєте для себе як профемініст чи фемініст?

[00:21:49] Респондент: Ну знову ж таки, враховуючи, що фемінізм це рух жінок і жінки-феміністки говорять, що чоловіки не можуть бути феміністами, а можуть бути лише профеміністами, то я поважаю їхню ну, якби позицію. Не мені диктувати феміністкам, як може називатися чоловік, який підтримує фемінізм, існує логіка в тому, що, чому, чому це правильно говорити профемініст. Я погоджусь, ну, але для, я ж кажу, в деяких випадках для простоти сприйняття я вживаю термін “фемініст”.

[00:22:25] Інтерв'юер: Гаразд, а чи саме ви кажете собі в голові кожете “Я – фемініст”?

[00:22:31] Респондент: Ну. Ну да мабуть, так.

[00:22:36] Інтерв'юер: Гаразд, давайте про хвили, ви зазначали про три хвили. Тобто ви вважаєте, що існує три хвили фемінізму?

[00:22:45] Респондент: Ну і з того, що я пам'ятаю з останнього, що я читав, то чітко визначені три. Про чотири ну знову ж таки на той момент, коли читав, то говорили, що вона вже є, але мені здається, ще не ну не визначились стосовно спільного погляду. Можливо, ну, напевно щось уже змінилося, тому що я говорю, що уже говорили і про постфемінізм, і тому, ну, мені здається, що тут уже народ пішов в різнобій.

[00:23:18] Інтерв'юер: А ось щодо з того що ви чули, як ви ставитесь до кожної з хвиль?

[00:23:29] Респондент: Ну то як ставлюсь? Нормально ставлюся я тут знову ж таки... Ну наскільки я розумію, для більшості ну перша хвиля – це все ж таки суфражистки, це виборчі права, ну для переважної більшості країн, мені здається, що це питання все ж таки вже вирішене, тому, якби ну ну, наскільки я розумію, першу хвилю закрили і ну і власне чудово, що виборчі права мають

жінки, тобто вони можуть балотуватися і голосувати, ну здається, в Саудівській Аравії чи де там із останніх таких було? 7 років тому здається. А друга хвиля – радикальний фемінізм. Ну знову ж таки я дуже поважаю радикальних феміністок. Я розумію, що вони іноді звучать занадто принципово, занадто категорично, і вони такі більш жорсткі, але я вважаю, що це, власне люди, які, ну мені так здається, це люди, які тримають фемінізм до купи, тому що, насправді, ну кожна жінка має право говорити про фемінізм, так як вона його розуміє, але іноді радикальні феміністки зупиняють, тільки говорять, ні, ні чекайте, давайте не сидіть тут в рожевому платтячку і варить чоловікові борщ, і все там да робити задля чоловік, і назвати це якимось новим кухонним фемінізмом, ну, умовно кажучи. І вони от радикальні феміністки, і принаймні мої знайомі, говорять, треба вчити меча перед тим, як щось сказати про фемінізм треба прочитати якісь такі основоположні твори, і тоді вже від цього відштовхуватися, а не ну насправді дуже часто я бачу, як ті, хто борються проти фемінізму там чи проти ЛГБТ спільноти, вони себе називають правозахисниками, і це ну абсолютно нонсенс, тому що люди, які усіма силами намагаються обмежити права інших людей, вони не можуть бути правозахисниками хіба що людьми, які захищають правих, це ну в цьому сенсі, але в класичному не можуть. Тому радикальні феміністки вони ну, тобто друга хвиля я з другою хвилі все ж таки от у мене асоціюється вона все ж радикальними, які фактично і залишаються про їхніми там де рупорами. І ну я вважаю, що ну мені можливо, да оце менш приємно, приємно чути тези, які вони виголошують. Але знову ж таки, я розумію, що кожен якийсь такий негативний відгук на адресу чоловіків він чимось викликаний, тобто це дійсно був напевно, якийсь чоловік, який ну наніс там психічно або психологічну травму і напевно, що оці всі якісь ну такі більш жорсткі тези вони вони мають, ну абсолютно якість підґрунтя. Стосовно інтерсекційного, ліберального фемінізму – вони, безумовно, ну мені ближче, і я вважаю, що фемінізм має розвиватися і якби рухатися далі, але знову ж таки от те, що я говорив, що мені здається, от вони всі потрібні для того, щоб ну, тому

що одні вирішують права, ну от, наприклад, чому з'явилася третя хвиля фемінізму? Да тому що сказали, що ви хочете сказати щось.

[00:27:27] Інтерв'юер: Щоб не віддалятися, говорячи знову не говорячи знову про форми фемінізму, саме про хвилі.

[00:27:32] Респондент: Так, ну ось наприклад, третя хвиля з'явилася тому що феміністки говорили, що друга - хвиля це фактично фемінізм білих жінок середнього класу і тому, наприклад, фемінізм другої хвилі не враховує нерівності, з якими стикаються там темношкірі або лесбійки, або там іще різні. Ну і фактично це переросло і в інтерсекційний фемінізм. І тому ну, я розумію, чому, чому виникли всі ці да напрямки і те чи і фактично ну моє ставлення до того, що третя хвиля це якби рух вперед, але знову ж таки повторюсь, що друга хвиля вона ну намагається утримати це все ж таки в якихось рамках і не скотитися до називанням фемінізмом всього, що що тільки ну прийде в голову.

[00:28:34] Інтерв'юер: Зрозумів вас, а як би ви пояснили значення терміну “профеміністична діяльність”?

[00:28:49] Респондент: Ну можливо, чесно скажу, не чув раніше от прям такого визначення, але напевно, що це діяльність, яка підтримує фемінізм, а враховуючи, що профеміністами ну мають називатися чоловіки, то напевно, що це все ж таки ну це, напевно, це діяльність чоловіків на підтримку фемінізму, тому що якщо жінка хоче щось зробити на підтримку фемінізму, вона може називатися феміністкою, да і це буде просто феміністична діяльність. Напевно, що профеміністична – це діяльність на підтримку фемінізму, але напевно, що яка робиться чоловікам.

[00:29:34] Інтерв'юер: Ну а які ви можете, якщо би можете, ось якось виділити різновиди профеміністичної діяльності?

[00:29:47] Респондент: Хороше питання. Ну різновиди профеміністичне, ну я би сказав, що по великому рахунку, якщо це не мова, не йде про якісь формальні речі да, тобто про те, що от ми там створили організацію, в рамках цієї організації ми займемося профеміністичною діяльністю, то чоловіки в принципі можуть підтримувати фемінізм на різних рівнях. Це може бути рівень

особистий, тобто коли чоловіки говорять про фемінізм зі своїм оточенням в приватному житті, да, це може бути, ну, це можливо якесь, ну якесь, знову ж таки, за власним бажанням, спроби втілити якісь профеміністичні підходи на робочому місці своєму да. Чудово, коли це іде від керівника, але це може бути і на низовому рівні. Ну і мабуть, системний рівень да це от якраз уже діяльність, яка оформлюється в діяльність якогось або руху або організації і це вже може бути ну якийсь активізм. Навіть мабуть, ну, мабуть, я так би це, ну чесно кажучи, ніколи не замислювався і не не стикався з визначенням. Тому це не так і з голови зараз щось придумав.

[00:31:15] Інтерв'юер: Ну гаразд, добре, а ось які з них ви би назвали кращими або, можливо, важливішими за інші, якщо допоможете взагалі якось там?

[00:31:32] Респондент: Знову ж таки, мені здається, що все це важливо. Ну я вважаю, що найбільш користуються, ну найбільш викликає довіру це й от пір ту пір, це коли не з телевізора тобі про щось розказали, не з бігборда, а коли дійсно от люди, які мене знають, від мене чують, знають, що я там не не рогатий, не якийсь дивний, ні сумашедший. Я говорю, що да я там профемініст і це ну, як би справедливо це там для там, для моєї дружини, там для мене, до речі, два сини народилися в результаті, і ми якби я вже не схоже з цих рейок, але якби так, от і мені здається, це важливо. Ну, це не так масово да це охоплення, коли я на особистому рівні, але це більш, ну, більш переконливо. Мені здається, люди цьому вірять більше в впровадження, наприклад, таких профеміністичних підходів на робочому місці це важливо, бо це системно. Тобто це якраз, ну був якийсь такий анекдот, що так тут повелося, і от коли людина, одна людина приходить в колектив з якимись усталеними практиками, да там, де, наприклад, жінки от жінки миють послуг за всіма ну, наприклад, і одній людині важко змінити цю практику. І тому кожна нова людина там умовно буде приходити і буде ну підпорядковуватися цим порядкам, які тут заведення, і тому, якщо знаходиться хтось, хто здатен змінити оці підходи, коли, наприклад, у нас знову ж таки ну в нашій сім'ї робота розподіляється не за статтю, а за вільним часом.

Маю вільний час – я я готую їсти, має вільний час дружина – вона це робить. І от мені здається, що от коли є людина, яка здатна змінити на робочому місці якісь такі системні речі, які вже. Ну уставленні – це теж дуже важливо, тому що по великому рахунку ми на роботі проводимо напевно більше часу. Ну вдома ми значну частину спимо, а на роботі там дев'ять годин, якщо з перервою, то кожного дня п'ять, ну п'ять днів на тиждень – це якби доволі вагома і тому, які порядки в нас на роботі вони теж значною мірою формують, якби світогляд людей. Ну а девізом він теж важливий. Чому? Тому що іноді іноді говорять: “Ну там опоненти, да, що ви побачите нікому це не треба, всі мовчать”. Ну якби і тому, власне, потрібен був там розголос і по Стамбульській Конвенції, Марш Жінок, я вважаю, потрібен і те, що приходять. Знову ж таки це все ж таки ми разом, коли приходять такі яро гетеросексуальні чоловіки боротися з жінками, ну тобто бойкотують ну Марш Жінок і обливають зельонкою чоловіки, які розказують, що вони борються проти фемінізму і ЛГБТ, а при цьому я ж кажу, вони гіперсексуальний, які б'ють жінок – це прям ну топчик. Я вважаю, що більшого маразму придумати не можна було, і тому ну всі всі ці прояви потрібні, тому що мені здається, от тільки от оці ми спільними зусиллями ми рухаємо на різних рівнях цю тему і у нас були часи, коли, наприклад, при Януковичі, прем'єр міністрі здається, і був міністр освіти Табачник, який блокував всі всі гендерні ініціативи, там в системі освіти і лише завдяки тому, що от на різних рівнях відбувався такий поступовий рух вперед, то ну, якби ми пережили Табачника і пішли свою справу робити далі ну з більшою швидкістю. Але ну якби, якби не було от всіх трьох да компонентів, насправді їх, мабуть, більше, це я тільки згадав про то, мабуть, би ми ну значно повільніше рухатися, але, знову ж таки, є такий індекс гендерного розриву, який оцінює стан країн там по різних показникам. Я думаю, що ви знаєте. І вони на підставі цього індексу говорять, скільки років або окремі країні, або всьому світу до настання гендерної рівності. А саме саме не прикольна штука, що кожен рік ця кількість років збільшується, тому що в певних країнах стан покращується і в інших погіршується. І тому, якби ми рухаємося вперед, але іноді з від'ємною швидкістю. Ну і тому, якби

розслаблятися точно, якби не можна, тому що іноді консервативні течії говорять: “Да ну ладно, все у нас добре. Вони чоловіки з дітками гуляють там”. Ну так, чоловіки з дітками якщо гуляють, то тільки завдяки тому, що гендерні, якби спільноти ратували там за і міжнародні організації за створення татошкіл, і це популяризували рухи.

[00:39:09] Інтерв'юер: Ну гаразд, так, ну давайте вже якось трохи прискоримось, а ось чому, на вашу думку, по феміністичних діяльність є важливою?

[00:39:26] Респондент: Ну знову ж таки я ну мабуть, треба було взагалі почати чому, для чого чоловікам фемінізм потрібен. Да, я вважаю, що гендерні стереотипи, які здебільшого вони погіршують життя жінкам, але вони так само є гендерні стереотипи стосовно чоловіків там, що чоловіки не плачуть, і ще чоловік повинен бути годувальником родини і повинен отут, хоч розбийся, але заробляє більше дружини. Я вважаю, що це шкідливо. Будь які стереотипи гендерні – це шкідливо і тому фактично, ну в даному випадку ми говоримо про права жінок, але от я вважаю, що треба викорінювати гендерні стереотипи і треба робити все для того, щоб жінки могли не лише на папері мати права, але й реалізувати їх. І фактично, ну кому буде з того гірше, якщо жінка буде заробляти стільки ж, скільки і чоловік ну або більше? Умовно кажучи, я і моя дружина, ну я дійсно заробляють більше, ніж вона. Ну мені здається, що я тільки був би радий якби вона заробляла більше і чи стільки ж скільки я, чим більше навіть ніж я, бо це наш спільний бюджет, нам би всім було би грошей, достатньо на більше речей, Ми би там могли, ну я не знаю там кращу якусь школу дітей віддати чи там я не знаю на відпочинок вони би їздили. Ну зараз в Україні сильно не поїздиш за кордон теж ну, але тобто від того, що жінки матимуть можливість краще себе реалізувати, виграють всі, ну тому, власне, ну а профеміністична діяльність, знову ж таки, якщо говорити, що діяльність чоловіків, то це важливо, щоб показати, що це не лише так звані жіночі проблеми. Це дійсно речі, які важливі для всіх.

[00:41:18] Інтерв'юер: Зрозуміло, а ось якою профеміністичною діяльністю ви займаєтесь?

[00:41:27] Респондент: Ну я... на своєму рівні намагаються в принципі на особистому рівні говорити зі своїми знайомими. Фактично там факт того, що я публічний да профемініст і люди іноді у мене питають мою думку з приводу, чого ти того чи іншого, закидають іноді якісь провокативні питання, щоб почути, чи є якісь контраргументи про феміністів. І це один прояв, другий прояв те, що я намагаюся нести це в публічний дискурс в тому сенсі, що я іноді до мене звертаються по коментарі, і я вважаю, що те, що я там публічно озвучую і аргументую чому фемінізм – це важливо, це теж плюс. Я, на жаль, не організовую самотійно, ніяких таких активістських акцій, але я задоволенням приєднуюсь. Я вже, мабуть 6 років ходжу на марші жінок, із них здається вже 3 роки ходжу, як волонтер безпеки, допомагаю в організації ну, тобто до активістських акцій я з задоволенням приєднуються, але чесно зізнаюся, що ще не дійшов до того рівня, щоб самотійно щось ініціювати, організувати. Ну, власне, і от знову ж таки, в тому році ми з видавництвом видавництво випустили книжку коміксів, “Коротка історія українського фемінізму”. Я думаю, що це теж важливо, хоча тут мабуть більше заслуга видавництва, бо це знову ж таки була їхня ініціатива, але ну, я сподіваюся, що тут моя роль теж певно є. І якби ну це один із проявів.

[00:43:24] Інтерв'юер: І скільки уваги ви приділяєте цій профеміністичній діяльності, які ви зазначали?

[00:43:34] Респондент: Що значить, скільки ну там в хвилинух в день чи ну годинах в місяць?

[00:43:39] Інтерв'юер: Ну можливо, годинах місяць, краще як вам зручно.

[00:43:44] Респондент: Ну важко сказати чесно кажучи, я ніколи не заміряв ну, але знову ж таки я іноді іноді гендерними питаннями можу зайнятися в робочій час. Чому? Тому що коли в нас з'являються якісь документи, які потребують, ну там, умовно кажучи, гендерної оцінки, да, наскільки вони там враховують інтереси жінок і чоловіків, то часто колеги звертаються до мене, то

це буває ну якби, на роботі це мене займає. Ну плюс я... іноді там щось там в інтернеті да коментує. Знову ж таки, допомагаю колежанками відбиватися від ну в годинах на місяць. Ну, я, мені важко, так сказати ну... місяць у нас 30 днів по 24 години. Я не знаю, ну п'ятнадцять. Ну важко чесно. Я ніколи не рахував, хай не знаю.

[00:44:49] Інтерв'юер: Які фактори впливають на ваше виділення часу на профеміністичну діяльність?

[00:44:57] Респондент: Ну впливаючи на це, мені потрапила на очі і чи я можу з цим зробити щось от вже і зараз. Тобто, якщо ну, умовно кажучи, потрібно де щось прокоментувати, підтримати когось щось сказати, і я це можу зробити. Ну, це там не займає якогось цього я це роблю, якщо я розумію, що це не зовсім мій фах ну, тобто, наприклад, питання насильства, ну я, ну всі ми розуміємо, що насильство – це погано, але я не є експертом там. То насильство в сім'ї і гендерно зумовлене інститут я ну уникаю коментувати, тому що я можу ляпнути щось ну, тобто, крім того, що насильство це погано, мені навряд чи є що сказати, і тому, ну фактично впливає чи є у мене компетенція, чи є в мене час і чи я про це дізнався. Тобто є речі, які без мене чудово розроблюються. Це є речі, про які до мене звертаються, є речі, які мені трапляються на очі. Я розумію, що я можу зараз, ну якби щось зробити і це ну реально, тобто як говорять, що цілі повинні бути смарт, що вони мають бути там чіткі, вимірювані і досяжні в принципі, якщо все це під зорі сходяться, то якби я долучаюся, і якби можу приділити цьому там і більше часу, тобто да. Наприклад, той же Марш Жінок - там іде підготовка там люди там збираються ці коментарі в інтернеті написати, що ну коментар в інтернеті простіше тут можна, якби і по дорозі на роботу це робити, а є речі, які потребують більше часу, ну і знову ж таки, якщо я бачу, що це важливо, що я там, ну я там потрібен, що, наприклад, ну якщо ми не можна якимось замінити, то нема питань, але якщо я бачу, що там, ну, умовно кажучи, без мене там не справляться, то ну я знаходжу тоді додатковий час роблю якісь додаткові зусилля, навіть якщо мені це не зручно і не дуже. Це я можу взяти день відпустки на роботі там чи ще щось ну. Тобто якимось так.

[00:47:19] Інтерв'юер: А чи хотіли би приділяти більше часу своїй профеміністичній діяльності?

[00:47:28] Респондент: Мабуть, що так, мабуть, що так. Але тут проблема в тому, що я маю все ж таки основну роботу і якщо це не в ущерб основній роботі, то хотілось би. Але так виходить, що ну я зараз став керівником там компоненту в проекті да і ну якби тепер більше відповідальності, тобто не лише там можна там зробив, і це теж чекаєш нову задачу, а треба ну якби приділяти час і плануванню там і моніторингу і тому от поки що, от я відчуваю, що я за останній рік-два я трошечки відійшов від руху, тому що я не встигаю слідкувати за всіма там дискусіями. Там і в феміністичних спільнотах я не завжди можу відвідати заходи, які відбуваються в робочий час. Тобто, якщо мене не запрошують, або якщо мене там ну відправляють, делегують, дозволяє взяти участь від організації, тоді я обов'язково піду, але якщо це в робочий час, а я маю там ну свої зобов'язання по роботі – то я не відвідую, і ну я відчуваю, що я ну менше приділяють часу, ніж хотілось би. Але на жаль, це така об'єктивна реальність.

[00:48:54] Інтерв'юер: Зрозуміло, чи хотіли би ви займатися ще якоюсь ппрофеміністою діяльністю в додачу до тої якою ви зараз займаєтесь?

[00:49:07] Респондент: Я навіть не знаю, ну поки що враховуючи, що у мене брак часу, мабуть, ну це хіба що одну профеміністичну, як змінити на інше, але фактично я зараз роблю те, що я встигаю і ну мабуть, що на даний час у мене немає просто навіть часового ресурсу.

[00:49:27] Інтерв'юер: Зрозуміло. А ось ви зазначали обставини, за яких ви почали займатися профеміністичною діяльністю. А чому взагалі ви вирішили займатися нею?

[00:49:44] Респондент: Ну от власне, тому що я... ну насправді я працював вже в прес-службі міністерстві прес-служба, вона не формує політику, вона не, вона просто розказує про те, що роблять інші. І коли я зрозумів, що от є така проблема, яку я не помічав про те, що у жінок менше можливості для реалізації там своїх прав, лише тому що вони жінки, я зрозумів, що це ну як виклик. Я мені тоді було 2008-ий – мені було 27, бо ну вже в принципі не підліток, але ну все ж

ще тоді хотілося ну змінювати світ на краще, і я вирішив, що це ну достатньо вагома причина, щоб, ну проблема, щоб спробувати змінити ситуацію. І власне, тоді була можливість долучитися прям до команди людей, які якби працювали на досягнення гендерної рівності і я, власне, ну... була в мотивація, була можливість доєднатися до людей, які знали, що робити. Я, власне от з ними і почав, і вчився, і робив щось, і ну для мене це була історія більше про моїх потенційних дітей, але от вже вирішив, що народилися в мене два сина, і якби здавалося, що це вже не актуально, ну там робити заради дітей, але я все одно вважаю, що це несправедливо, коли жінки обмежені в правах лише за статтю, тому, якби я це і продовжую займатися. Тому що ну це тут, яка якийсь такий виклик і з якими мені ну важливо працювати, ну боротися з цією несправедливістю, скажімо так.

[00:51:44] Інтерв'юер: Ви ось сказали, що найголовнішими факторами у вашому цьому рішенні є ваші особисті цінності, а що спонукає вас продовжувати займатися профеміністичною діяльністю?

[00:52:06] Респондент: Я думаю, що ну, окрім того, що я в цьому вже ну щось, якби розумію і я ну знову ж таки досі вважаю, що це... ну це чесно і справедливо. Плюс до всього можливо це тому, що моє коло спілкування сформувалося якраз під час моєї профеміністичної діяльності. Але ну от я бачу, що в принципі всі люди, яких я поважаю, які які мені цікаві, вони всі поділяють ці погляди, і я ну не уявляю, як я тут раптом можу стати, я не знаю там проти фемінізму, якщо я бачу, що ну всі всі адекватні люди за фемінізм, тому окрім того, що ну у мене залишається оце... розуміння того, що фемінізм він за справедливість, ну тому що жінки дійсно дискриміновані вправа. Я ще бачу приклад порядних і розумних людей, і я розумію, що я на правильній стороні, скажімо так, це мені не дає розчаруватися у фемінізмі, скажімо так.

[00:53:20] Інтерв'юер: А без цих факторів, чи вважаєте, що ви ось чи варто займатися фемінізмом?

[00:53:27] Респондент: Ні, ну мається на увазі, що коли я не, як вам сказати? Коли я не маю можливості щодня щось робити от прям таке потрібне корисне.

Ну от у мене був приклад нещодавно Фейсбук-знайомиа, я з нею особисто перетинався раз чи два. написала щось що вона не знає жодного жодного чоловіка, який би був в феміністом. І ну воно з одного боку знаєте так образливо, що думаю: “А як же я?”. А з іншого боку, ну можливо, вона дійсно вважаю, що я недостатньо там да активно проявляю себе як профемініст, і вона мене не вважає ну достатнім феміністом, щоб вона мене ну от, якби, щоб я прийшов на розум. І от власне, я бачу, що багато чоловіків відвертаються від фемінізму через те, що вони не знаходять достатнього рівня підтримки і схвалення своїх дій. І от те, що я в принципі вже раніше говорив про те, що враховуючи, що фемінізм це все ж таки рух запровадили там здебільшого жінки, то і якщо чоловік шукає підтримки і схвалення своїх дій, то очевидно, що ну, вони, мабуть, могли би надходити від жінок, тому що чоловіків там не дуже багато, але через те, що жінки вважають, що фемінізм вирішує проблеми жінок і не повинен займатися там да не хвилюванням чоловіків у фемінізмі. Тому чоловіки, які перестають отримувати ну от якусь таку підтримку і схвалення, вони з часом починають, ну, от у мене дуже багато прикладів. Насправді, це ну, це правда, люди мого віку або молодше, але от вони себе силують силують, що вони феміністки-феміністи, а потім якийсь момент вони говорять: “Ах, ви прокляті феміністки в мене там не цінували, все не буде більше феміністом”. Ну вони прямо так не говорять, ну, але я розумію, чому так відбувається, і я говорю про те, що коли, ну я не працюю в фемінізмі, тобто це не є моє от, як я працював в гендерному проєкті або там в феміністичному, то ти дійсно знаходиш час для того, щоб ну між роботою і своїми там домашніми обов'язками ти знаходиш, мусиш викрити якийсь час для того, щоб щось зробити от на цій ниві і враховуючи, що... Ну мало, я зустрічаюся там особисто з однодумцями й однодумцями, то оцю підпитку її ну її майже майже немає от останній ці роки і тому іноді коли ти думаєш: “А чи я ще ну, чи я ще профемініст?” – я розумію, що я за своїм світоглядом, я – профемініст, просто я став менше менше активіст. Да, скажімо так, що в мене воно всередині те є, але поки там не звернувся за коментарем, то я можу і ну прям, ну я насправді не думаю, що написати там коментар в Фейсбуці, це аж прям такий здобуток,

щоб говорити, що я там великий активіст. Да хоча є, до речі, згадав, мені здається, що про чвертету хвилю говорили того, що вона що це тіпа діджитал фемінізм уже який який вже онлайн. Якщо я не плутаю ось і ну і в тому сенсі що от питання “Чи чи чи може людина, ну, коли людина перестає бути там мовно профеміністом?” – коли вона перестає про це говорити постійно чи там, вона перестає бути активістом чи чи коли, якщо я ну, знову ж таки я за... ну внутрішньо да я – профемініст, але от, наприклад, минулого року не було марше жінок. І от ну от мій оцей головний прояв такого офлайн активізму в тому році його не було. В цьому році – не факт, що буде і от питання в тому, що от я, який майже не робив за останні там рік, ну не брав участі в якомусь такому офлайн активізмі. Наскільки я ще можу себе називати ну хто, крім мене знає, що я – профемініст в цьому сенсі? Ну, а те, що ну порядні люди ну це, ну мені здається, що кожен періодично там перебирає да робить інвентаризацію своїх там світоглядів і намагається зрозуміти: “А чи все правильно? Чи можливо, я щось там по новому зрозумів?” Ну, от я просто говорю про те, що я за ці скільки це п'ятнадцять років ну якби я продовжую залишатися профеміністом, навіть якщо в мене вже немає там персонального цієї мотивації про дітей, через яку я фактично і прийшов фемінізм, то все одно, якби ну я я цим продовжую займатися. Можливо, ну не так активно, як коли я працював там в організації да в жіночій, але ну якби це все ще для мене актуально, і я цим займаюся не заради грошей, а от ну суто ідеологічно, я вважаю.

[00:59:32] Інтерв'юер: Ну. А що ви назвали, би найкращим аспектом у своїй діяльності?

[00:59:41] Респондент: Найкращим?

[00:59:42] Інтерв'юер: Так.

[00:59:45] Респондент: Ну я не знаю. Це відчуття що ти що ти там ну насправді, ну що ти борешся за заради якихось високих ідеалів. І тут я ну я розумію, що ну на жаль ми не скоро прийдемо до справжньої рівності і є люди, які ну от де люблять, люблять перемоги. Да, умовно кажучи, я не знаю, боліють, вболіваю тільки там за той футбольний клуб, який там завжди перемагає. Да от

там знаю, от люди там починають цікавитися футболом, і там є там якісь, хто там Ріал Мадрид, наприклад, який там дуже сильний клуб. І от вони не починають вболівати там за свою команду якусь, зі свого маленького міста, бо вона там ніколи не перемагала, а от одразу за Ріал Мадрид, щоб завжди пишатися перемогами. Фемінізм – це, на жаль, не та середа, де ми можемо говорити про швидкі і постійні перемоги, і це швидше ну такий, ну не зів'яв труд ну тіпа такого, що це ну не дуже ревордінг, але я вважаю, що це дуже важлива місія змінювати світ на краще, більше того, змінювати такі системні речі, які ну, здавалося, змінити неможливо. Але, знову ж таки, я бачу, що п'ятнадцять років тому, у 2008, коли я прийшов в цю сферу, якщо можна так сказати, слово “гендер” всі боялися. Зараз мені здається, трошечки краще з гендером зараз фемінізм, навіть жінки не всі приймають. Ну був приклад, що: “Я проти фемінізма” “Так фемінізм – це ж за це, за це, за це. Ти за це?” “Да, я за це.” “Ну бач значить феміністка”. Ну от просто у нас там імідж да слова. Ну я за те, що прогрес є і про знову ж таки і становище жінок в армії воно теж поступово, але змінюється. І ну він не такий швидкий, не так багато таких перемог, і ми іноді робимо там два кроки вперед, потім один крок назад, але ну, але... мені здається, що це... ну це важливо, і мені приємно бути частиною цих невеличкої групи людей, які лупають цю скалу і ну, якби мені здається, що це хай малі, але дуже значимі зміни, тому мені приємно бути частиною цього.

[01:03:38] Інтерв'юер: Які емоції є найбільш наявними під час заняття вашої профеміністичною діяльністю?

[01:03:47] Респондент: Ну емоції дві. Це радість, коли щось здається, і я не знаю, як називається емоцією... це фейспалм коли ти бачиш, що пишуть противники фемінізму – люди які ну полінувалися хоча б навіть там я не знаю Вікіпедію почитайте. Вони пишуть абсолютно бредятину і мені дуже дивно, що люди, у яких є доступ до інтернету, вони залишаються бути настільки дрімучими. Це просто ну якийсь жах. То дві емоції – радість і от я не знаю цей фейспалм правильно написати.

[01:04:27] Інтерв'юер: Іспанський сором?

[01:04:29] Респондент: Так, так, напевно.

[01:04:34] Інтерв'юер: Які є проблеми у вашій саме профеміністичній діяльності?

[01:04:40] Респондент: Моїй? Ну проблеми мабуть дві. Перше – це брак часу і друге – це дійсно хочеться частіше спілкуватися з однодумцями, щоб знову ж таки, от коли ти... я ось з дуже великим жилем згадую свої студентські роки, коли ми цілодобово були да в колі молодих інтелігентних людей, які щось читали, щось обговорювали і на цьому, якби ми росли. Один там говорив свою позицію, інший щось там коригував, підказував, і ми як би розвивалися, а зараз коли ну часу дуже мало і мені от чесно бракує, от ви бачите, мене питаєте про хвили фемінізму і я розумію, що я там за останні там два роки не дуже слідкував, якби я спілкувався з колом однодумиць, однодумців я би напевно, що знав би, тому що ми ділилися, ми б обговорювали, питали думку і мені от дуже прикро, що що ну по-перше – ковід, по-друге – якби війна і зараз хто де. І тому, якби офлайн зустрічів немає, а онлайн – це теж, якби ну не зовсім не зовсім та історія. І отже перше – це час і друге – це спілкування да, тому що мені здається, це допомагалоу якби ну більш бути в курсі, більш бути там... якби... ну он зе сейм пейдж з іншими, якби людьми в спільноті і це теж важливо.

[01:06:32] Інтерв'юер: Зрозуміло, а чи вам особисто вигідно займатися профеміністичною, тобто вигідно, ну матеріально або духовно якимось морально?

[01:06:45] Респондент: Ну морально морально – вигідно, матеріально – ні тому, що, мабуть, і якщо говорити, які я гроші отримав за фемінізм, ну, умовно кажучи, то, мабуть, це тільки гонорар за книжку минулого року, але мені здається, що це ну не аж такі великі гроші. Я все ж таки більше часу витратив на те, щоб там ну опрацювати матеріал і написати, якщо перекласти на ті години і по тому тарифу, по якому мені на роботі оплачують, то ну це явно не співмірні, тому я вважаю, що це було більше... ну робота на ну заради заради ідеї, аніж заради грошей. Тому ну, а морально – да, морально, я говорю, що коли навіть маленькі якісь кроки зрушення навіть ну от я розумію, що Стамбульську Конвенцію прийняли ратифікували нарешті минулого року не завдяки там нашій

роботі, а завдяки тому, що Україна швидко-швидко йде в ЄС, і це була обов'язковою умовою, але все одно я згадую, скільки зусиль ми докладали, скільки ми там і акції проводили і петиції там свого часу в гаражі, там з іншими активістками двері для інсталяції, для перформанса кліпали з дошок. Тому ну якби я вважаю, що, мабуть, це теж ну все ж таки було не дарма. Хоча знову ж таки розумію, щоб Верховна Рада ратифікувала швидше через те, що ну так треба було.

[01:08:34] Інтерв'юер: Ну зрозуміло, а думка, яких людей про вашу діяльність є найважливішою для вас?

[01:08:47] Респондент: Ну хороше питання, насправді у мене є друзі з ну у профеміністичній у феміністичній тусовці, скажімо так. Їхня думка мені безумовно важлива, але є, наприклад, ну, я думаю, ви чули радикальна феміністка Марія Дмитрієва, яка засновниця спільноти “Фемінізм УА”, а вона така доволі ну доволі така жорстка модераторка і феміністка, і я знаю, що з Марією розісралися майже всі ну от власник, коли створилася ця ресурс “Гендер в деталях” і спільнота “Феміністки в деталях” дуже багато людей зрадили й побігли, бо всі, хто всі, хто посварився з Марією Дмитрієвої, але хотіли ну, хотіли десь обговорити фемінізм, їм був потрібен майданчик, але от його не було. Ну, коротше, це щось запланувати. Марія вона така доволі жорстка, але у нас ні ну такі коректні стосунки ми там на “ви” я там до неї періодично питаю її думку з приводу того чи іншого от. Я не можу сказати, що ми з Марією – друзі, тому що ну все ж таки все ж таки вона радикальна феміністка, вона є багато є питань до чоловіків, але мені думка Марії теж дуже важливо, тому що вона. Ну, я вважаю, що це людина яка хранитель да традиції, вона вона одна з небагатьох, хто дійсно знає “матчасть”, як вона сама це називає, і я її дуже поважаю. Ну, от власне є друзі, а є якісь такі моральні авторитети да люди, які я все ж таки вважаю, є глибами, і вони якби явно в цьому питанні розбираються набагато більше за мене тому.

[01:10:49] Інтерв'юер: Ну зрозумів вас, а як ви вважає і є те, чому чоловіки долучаються до профеміністичної діяльності?

[01:11:01] Респондент: Ну знову ж таки є декілька факторів. Перший – менш очевидний, що чоловікам це теж ну, якби рівність теж вигідна. Але, мабуть, більш поширений і більш ну сталий да, тобто чоловіки, є багато чоловіків, ми говорили, які приєднуються, тому що от вони там десь подумали, що да, це справедливо, але потім вони розчаровуються у відходять і добре, якщо вони просто відходять, а стають навпаки якимось лютими опонентами, а от ті хто найбільше мені здається, ну такі постійні да прихильники фемінізму – це і чоловіки-інтелектуали, які ну от, наприклад, Ростислав Мемків. Це людина, яка ну, мені здається, він інакше просто не може, ну він не міг би бути проти фемінізму, тому що він він розумна людина, яка ну така гуманістично налаштований, і він він однозначно, ну, от він такий от, люди, як він – це інтелектуали, інтелігенти – це люди, які розуміють, що це очевидно справедливо, що це очевидно правильно і вони поділяються просто є люди, які поділяють, але не говорять про це, а от ті люди, які ну, я думаю, що насправді таких людей, як Ростислав багато, але ми про них не знаємо, бо вони про це нічого не говорять, а є люди от ну, я не знаю, мабуть, їх можна назвати публічними профеміністами, і ці люди ще й роблять додаткові да от зусилля. Вони про це говорять, вони про це заявляють, вони це якимось чином намагаються популяризувати, і от такі люди дуже важливі. Тобто мені здається, що є от великий прошарок тих, хто може не такий великий в масштабі всього населення, але є більший прошарок людей, які ці цінності поділяють, але ну нічого про це не говорять, вони просто, ну, там я не знаю, підтримують жінок, поважають жінок, там все таке інше, а от є такі, які ще публічно озвучують свою позицію, і от такі люди дуже важливі. От мені здається, що це питання більше от освіти і рівня інтелектуального розвитку.

[01:13:43] Інтерв'юер: А якби ви порівняли своє долучення до феміністичної діяльності та долучення до профеміністичної діяльності чоловіків загалом?

[01:13:57] Респондент: Мені важко сказати, я знову ж таки, я мабуть, знаходився в стані пошуку себе і тому мені ці ідеї ну, якби легко зайшли, я от шукав шукав, чому я потрапив на той тренінг, да, я його не просто відбув а й

дійсно, там активно брав участь і ми там дискутували. І у мене тоді був, якби цей фактор особистий, що я одразу почав думати про дітей. А як інші чоловіки приходять? Ну, я знаю різні приклади, але наскільки вони показові, мені важко сказати, тому що є у мене приклад праворадикала, який став профеміністом мені здається, тому що він почав зустрічатися з феміністкою. Ну, мені так здається і в принципі, зараз він не ну, до речі, він зараз не відійшов, але він перестав цьому приділяти якийсь час ну, тобто він не висловлюється проти фемінізму, але я давно нічого не. Він там започаткував щось якусь психологічну практику і він зараз здебільшого там про це пише. Ну а є люди, які от можливо в студентські роки, бо іноді молодь з'являється і потім зникає кудись, є люди, які в студентські роки от десь познайомилися з тим, що таке фемінізм захопилися, а потім я навіть жінок в принципі знаю, які були радикальними ну дівчат, які були радикальними феміністками, а потім пішли в протилежному напрямку і приєднувалися там до таких праворадикальних спільнот. Ну по всякому буває, але ну от, щоб сказати якісь тенденції ну, на жаль, у мене недостатньо інформації, яку можна було б статистично да якось обробити.

[01:14:44] Інтерв'юер: Зрозуміло, а ось якби ви порівняли свої мотиви долучення до профеміністичної діяльності та мотиви долучення до цієї діяльності чоловіків загалом?

[01:14:59] Респондент: Ну знову ж таки мені здається, можу помилятися, що ну от багато чоловіків, ну, тобто окрім тих чоловіків, які інтелектуали і вони самі по собі да такі багато, можливо, чоловіків феміністок ну, які одружені на феміністка. Я думаю, що багато з них, як би, знову ж таки, підтримуючи діяльність дружини, там трошки починають в цьому там виникати і якби, ну, можливо, виходять на якийсь рівень публічності, коли вони можуть заявити, що вони теж проміжні у мене був такий, я говорю, такий гіпотетичний привід чого то в мене народяться це доньки, тому мені здається, що ну ну в якихось деталях відрізняється, але все одно ну от у мене був особистий фактично мотив і мені здається, ті чоловіки, які прийшли там через своїх жінок, вони ну це теж можна назвати особистим мотивом, а із тих, хто постійно, ну залишається в русі, мені

здається, що це або люди, які з особистим мотивом пройшли, або люди, які на рівні світогляду вони от уже вони були на цих позиціях і тому, якби вони ну нікуди не діваються. Хоча мені здається, що люди, які прийшли по особистому мотиву вони менш стабільні, тому що змінились обставини – людина може вирішити, а ну це мені це тепер не актуально. Там розійшовся з феміністкою да і образився на неї все і почав кричати, що які вони такі сякі погані. Мене найбільше дивує, коли реально от ну дівчата ну я думаю, інтелектуалки, які прям ходили, і там за шведську моделі, там з Карчинським там рубалися, а потім бац і перейшли там це боже, як називається “Срібло троянди” організація. Ну яка там мені здається, там дружини бійців Азова, але не цього, ну як не цього, мабуть, це той самий Азов, але ще до великої війни, коли Азов були не наскільки герой, скільки військове об'єднання ну, який цікавиться праворадикали от власне дівчата, які топили були радикальними феміністками, топили за шведську модель, вони перейшли в “Срібло троянди”, і там ці гриби приносили на марші ну таке, таке, мабуть, теж люди щось переоцінили.

[01:17:47] Інтерв'юер: Зрозуміло. А які ви сказали би є проблеми у долученні чоловіків до профеміністичної діяльності загалом?

[01:18:01] Респондент: Ну мені здається, що все ж таки проблема однодумців. Проблема однодумців, тому що, ну от, умовно кажучи... ну для того, щоб не просто там да похвастатися на верхах розбиратися треба, треба або самому щось там ретельно повивчати і не завжди очевидно, що саме по вивчати, і куди йти, а і фактично є спільноти там “Чоловічий фемінізм”, але ну ви там теж да постили, але я сам в ну спільноту. Я до неї приєднався, але, чесно кажучи, вона мені не часто спливає в тому ж фейсбуці, і тому я ну там не дуже активний дописувач, а в таких спільно ну просто знову ж таки чоловіки іноді, от я не знаю, може це народ приходить потролить, ну я бачу, що іноді в там і фемінізм в деталях іноді народ щось починає писати, і їх починають ну там висміювати, да там щось ну якось їх там якісь. І з одного боку, я розумію, що жінки начебто не повинні там да виховувати да феміністів зрачувати їх, але з іншого боку, ну це може дійсно відштовхнути на там навіть ну, коли людина там робить перші

кроки і от мені здається, що чоловіки вони більш залежні від от від цього схвалення від потреби десь знаходити підтвердження того, що вони там на правильному шляху да і от мені здається, що чоловікам от не вистачає якоїсь у такої тусовки, де вони от могли би ну про це поговорити, бо в жіночих феміністичних пабліках їм дуже часто прилітає. І вони коли ще не розуміють, що це можливо, ну що це тіпа нічого такого, що це там не страшна образа смертельна, це не брутальна, ну це просто сказали, що щось тобі і мабуть, мабуть, тут в цьому, тому що... Ну важко робити перші кроки, не знаючи куди і що, і знову ж таки чоловіки все ж таки мають привілей. І підтримувати профемінізм – це означає, що ти погоджуєшся на те, що від частини привілеїв відмовлюєшся. І тому ну як як ото було з Біблії чи де “шеву скат рапани верхня широка дорога вниз”, от мені здається, чоловікам шлях до фемінізму так само більше більше приводів зіскочити да аніж, аніж діти там до якогось рівня.

[01:22:32] Інтерв'юер: Зрозуміло, а як ви вважаєте, можна виправити ці проблеми?

[01:22:40] Респондент: Ну от власне Фемінізм УА, а який багато років був єдиною спільноту, він тримався на волонтерських потугах Марії Дмитрової, яка самотужки спільноту цю модерувала, яка самотужки знаходила цікавий контент, якийсь посилення на якісь статті на якісь блоги, тобто вона цим всім цікавилась у вільний від роботи час і не забувала ділитися в спільноті, завдяки чому інші люди могли не шерстити інтернет зранку до ночі, а просто перейти в Фемінізм УА погортати, що там Марія запостила. Да, вона як модераторка, буває страшно нестерпна і все, але от вона фактично це створила. Потрібен такий самий, така сама людина тільки для чоловічої спільноти. Тобто треба, щоб якийсь чоловік створив таку спільноту і інвестував купу свого часу для того, щоб а) збирати туди релевантний контент, б) ініціювати і підтримувати дискусію для того, щоб чоловіки могли, якби спілкуватися і зростати на цьому в цій сфері. Але ну, це дуже затратно. Я не знаю, звідки в Марії такі ну якби сили. Я знаю, що вона це робила у вільну, тобто на додачу до своєї основної роботи. І я, наприклад, ну, на таке точно не спромігся. Тому от от власне.

[01:25:20] Інтерв'юер: Зрозуміло, а як ви бачите от розвиток профеміністичної діяльності серед чоловіків?

[01:25:32] Респондент: Знаєте, важко сказати, тому що з одного боку у нас війна, у нас війна, у нас зараз відбувається... ну цілком логічно відбувається героїзація, оспівування чоловіків, тому що вони на фронті, вони гинуть і чи не лише чоловіки, ну але якби і у нас, я боюся, що у нас буде після закінчення війни у нас буде дуже багато проблем в цій сфері, тому що дуже багато чоловіків будуть з... як це правильно сказати? З порушеною психікою. Дуже багато чоловіків... ну це в принципі ми все це проходили після Другої світової, але ну буде вже в нових умовах, і я не знаю, це буде дуже великий виклик. Мається на увазі, що от уже зараз, якщо до війни дуже багато було питань до праворадикальних організацій, то зараз вони герої, тому що вони, ну їхні представники, там пішли і воюють. Зараз здатність жертвувати своїм життям вона вийшла ну, мабуть, на перше місце це ну, якби цінується найбільше і я думаю, що коли війна закінчиться і всі оці там всі 14, які ходили, розганяли "Традиції і порядок", вони повернуться з війни, і вони будуть сприйняті суспільства героями і я думаю, що у нас буде ну такий підйом, можливо, не настільки суттєвий, да щоб щоб там як говорили, що росіяни звинувачують, що в Україні там праворадикали тріумфують, але Верховній Раді їх немає. Я, можливо, вони не зайдуть Верховну Раду, але принаймні з точки зору буде виправдано. Тобто все, що будуть говорити люди у військовій формі, з ординами на грудях, це буде сприйматися як ну, як істина, даі коли вони будуть казати ну зараз Карась говорить, дає інтерв'ю LB.UA і говорить про те, що ці гранти є, де вони там такі сякі і журналісти поважного видання заступник головного редактора сидить усміхається та киває, коли карась фактично розказує, що ЛГБТ там організації феміністи, що вони там сволочи вони там беруть у левих цих гранти і там щось там. Ну коротше, і я думаю, що це буде велика проблема, тому що коли от відбувається радикалізація в суспільстві, коли праворадикали стають героями, мені здається, що з правами людини у нас буде трошечки погіршення і відповідно, ну феміністичним рухом. Будуть, ну якийсь час будуть складні часи

і відповідно, профеміністам. Ну теж їх ну якби їх буде мабуть менше, тому що, знову ж таки ну молоді чоловіки вони теж здатні ну мені так здається героїзувати от такі речі, і вони будуть рівнятися да не на інтелектуалів, які будуть говорити про там про справедливість, приміром Смілі, а от будуть тягнутися за цими людьми, які прийдуть там з війни, з орденами, медалями і будуть свою пов'язку та продвигають. І тут, ну, я не знаю, тут тут, якби... ну в мене не дуже звичайно, що спочатку в першу чергу хочеться перемоги війні, але я підозрюю, що справами людина, а впершу чергу ну з фемінізмом і з ЛГБТ. Я думаю, що вони постраждають в першу чергу від рук ось цих от. Ну і в принципі уже ж було у нас в принципі і от за цей період 14 року, що чоловіки поверталися з війни з травмованою психікою, вони починали там вміщувати свої якісь травми проблеми на жінках. Поліція приїжджала, бачила, що цей ветеран війни говорила, ну ви тут якась помиріться, ну не будемо вже швидше по ветерана в тюрюгу садити. І це ну от власне, я думаю, що зараз це буде все набагато більш масштабніше, тому що ви самі бачите, яка кількість людей на фронті і вони ну якби ну не можна повернутися з війни, мені здається, з не порушеною психікою, а враховуючи, що у нас чоловіки не плачуть і не звертаються по допомогу, то я дуже сильно сумніваюся, що багато чоловіків будуть лікувати ПТСР. Ну відійшли да від вашого запитання, ну, от мені здається, що профемініста профеміністів поменшає, бо по більшає тих, хто буде приєднуватися до опонентів.

[01:31:08] Інтерв'юер: А ось ви раніше ваших зазначаєте за правих радикалів, а кого б ви назвали правими радикалами?

[01:31:20] Респондент: Ну в Києві це три основні, причому вони періодично якось перетинається це Сі-14, вони ж Сі Карася, це Традиція і Порядок... Може забув, як його звать і Ходаківського Богдана і це братство, Братство Корчинського. І от оці люди люди молодь Корчинського, вона періодично мені здається, має колаборації то з Сі-14, то з Традицією і Порядком. Це три основні, які завжди приходили на Марш Жінок, які завжди відслідковували ЛГБТ активістів там били і ще щось от мені здається, якщо

нічого не змінилося, то це три основні організації, які... Азов таким не займався, бо ну, якби Азов, там уже більш мабуть ребата, але от я знаю, що Срібло троянди створили дівчата, які були на той момент жінками азовців, але я не дуже слідкую це до Дані Гриценко краще звернутися з цим ху із ху, тому що, можливо, той Азов, що був тоді то Азов, який зараз це два різні Азови. Не знаю.

[01:32:48] Інтерв'юер: Розумію вас, а які покращення у своїй діяльності ви б хотіли бачити у майбутньому?

[01:32:59] Респондент: Ну, мабуть, все ж таки більше, більше більше активно долучатися до життя спільнот, тому що останнім часом я говорю, що це в основному якісь такі дистанційні прояви або десь онлайн щось написати, або якийсь коментар дати по там для статті або ще для чогось, а от прям таких офлайн ну може їх і не так багато зараз цих офлайн це ініціатив, бо спочатку війни в принципі, окрім якихось презентацій, я й не пам'ятаю... ну якихось прямо тусовок, але частіше долучатися до життя спільноти, бо мені здається, що я випав, а коли ти зустрічаєшся з людьми, обговорюєш ідеї вони діляться своїми ти там, ти там дізнаєшся про них і готовий там підтримати і це ну, якби більш ефективно, тому, мабуть, все ж таки повернення офлайн зі спільнотою.

[01:34:10] Інтерв'юер: Ну гаразд, це було останнє змістовне питання. Далі лишається, короткий соціально-демографічний блок Може ви хотіли би додати щось про що ми не говорили?

[01:34:26] Респондент: Я не знаю, мені здається, не так багато всякого не говорив, що мабуть ні.

[01:34:31] Інтерв'юер: Зрозуміло. Тобі чи є ви частиною якоїсь феміністичної або профеміністичної організації?

[01:34:41] Респондент: Ні організації, ні.

[01:34:44] Інтерв'юер: Скільки вам повних років?

[01:34:48] Респондент: 42.

[01:34:51] Інтерв'юер: Сімейний статус ви зауважили одружений?

[01:34:55] Респондент: Дружина, двоє дітей.

[01:34:57] Інтерв'юер: Яка у вас ще раз освіта?

[01:35:03] Респондент: Ну повна вища, мабуть, спеціаліст, не магістр, спеціаліст. Тобто це у нас 4 роки бакалавр і п'ятий курс спеціаліст.

[01:35:17] Інтерв'юер: І сфера роботи?

[01:35:20] Респондент: Сфери роботи – міжнародна організація. Ну дивіться, я працюю в програмі розвитку ООН, але проект займається діджиталізацією електронних послуг. Ми з мінцифрою працюємо, допомагаємо їм розробляти електронні послуги.

[01:35:39] Інтерв'юер: Яке місце вашого народження?

[01:35:43] Респондент: Орджонікідзе, Дніпропетровська область.

[01:34:46] Інтерв'юер: Добре, дякую вам за проведення інтерв'ю.